

LUNDS
UNIVERSITET

Pedagogiska institutionen
Box 199, 221 00 Lund

Kurs: FRI 301
C – uppsats, 10 poäng
41-60 poäng
Datum: 2005 06 13

Lärande i arbetsmarknadsutbildning

En empirisk undersökning om ett utbildningsprojekt för vuxnas lärande

Amir Godusevic

Handledare:
Lennart Svensson

ABSTRACT

- Arbetets art: C – Uppsats, Självständig arbete, 10 p, Pedagogik
- Sidantal: 30
- Titel: Lärande i arbetsmarknadsutbildning – en empirisk undersökning om ett utbildningsprojekt för vuxnas lärande
- Författare: Amir Godusevic
- Handledare: Lennart Svensson
- Datum: 2005 06 13
- Sammanfattning: **Bakgrunden** till uppsatsen är en analys av en satsning på vuxenutbildning. Utbildningens omfattning väcker frågan om hur Skåne län, AMI och Länsarbetsnämnden i Malmöhus län som står bakom projektet, förmår att ta hand om de vuxna som anträder utbildningen.
- Syftet** med uppsatsen är att med utgångspunkt från vuxnas upplevelse av sitt lärande som sker inom ramen för ett projektarbete, analysera deras förhållningssätt till studier och lärande. Frågeställningar omfattar följande: Vilken mening har studier inom ramen för projektet för de utvalda vuxna och hur engagerar sig de vuxna i studierna och studiernas innehåll? Uppsatsen är en kvalitativ analys av insamlat datamaterial rörande några utvalda deltagarna och deras subjektiva upplevelser av utbildningen via projektarbetet under vårtermin 2005. Syftet belystes både genom en litteraturgenomgång som behandlar tidigare forskning på området och genom empirisk studie.
- Metoden** var att utifrån det insamlade datamaterialet analyserar de utvalda deltagarnas uppfattningar om utbildning samt att analysera inlärningseffekter.
- Resultatet** hade visat att de utvalda deltagarna hade ett studieintresse. Men flera av de intervjuade hade viss inlärningssvårigheter. Några av dem hade problem med att definiera sitt mål och samtidigt hade de svårt med att definiera problemområdet. Alla de deltagarna kände sig pressade på grund av kort utbildningstid. Å andra sidan använde projektansvariga sig i stor utsträckning av grupparbete som arbetsmetod utan att ta hänsyn till deltagarnas verkliga inlärningsbehov.
- Nyckelord: Vuxnas lärande, vuxenutbildning, projektarbete

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte.....	2
1.2 Frågeställningar.....	2
1.3 Uppsatsdisposition.....	2
2 Metod	3
2.1 Den empiriska undersökningens ansatser.....	3
2.2 Strategi för undersökning.....	4
2.3 Val av intervjupersoner.....	5
2.4 Val av undersöknings objekt.....	5
2.5 Undersökningens kvalitet.....	7
2.5.1 <i>Validitet</i>	7
2.5.2 <i>Reliabilitet</i>	7
3 Teoretiskgenomgång	8
3.1 Litteratursökning.....	8
3.2 Litteraturkritik.....	8
3.3 Begreppsförklaring.....	8
3.4 Projektteori.....	9
3.4.1 <i>Projektorganisation</i>	9
3.4.2 <i>Projektledare</i>	10
3.4.3 <i>Projektmedarbetarna</i>	10
3.4.4 <i>Projekts faser</i>	10
3.4.5 <i>Projektarbete i utbildningsform</i>	11
3.4.6 Projektarbete och utbildning på Learning & Teaching.....	11
3.5 Teorier kring vuxnas lärande.....	12
3.5.1 <i>Inlärningsprocess</i>	13
3.5.2 <i>Ålder och lärande</i>	14
3.5.3 <i>Motivation och vuxnas lärande</i>	15
3.5.4 <i>Förutsättningar för vuxnas lärande</i>	15
4 Resultat	17
4.1 Projektarbete på Learning & Teaching.....	17
4.1.2 <i>Inlärnings genom projektarbete</i>	17
4.2 Projektledarens roll.....	17
4.2.1 <i>Projektledarens syn på vuxenlärande</i>	19
4.3 Kursledarens roll.....	19

4.3.1 Kursledarens syn på vuxenlärande.....	20
4.4 Deltagarnas syn på projektverksamhet.....	21
4.4.1 Synen på dagliga arbetet.....	22
4.4.2 Genomförandet och mål.....	23
4.4.3 Medverkan och tidsplanering.....	23
4.4.4 Svårigheter.....	24
5.Diskusion.....	25
5.1 Projektbetydelse.....	25
5.1.1 Projekts möjligheter.....	25
5.2 Förutsättningar för vuxenlärande	26
5.3 Sammanfattande kommentar	30
Referenser	
Bilaga 1 Intervjuguide	
Bilaga 2 Brev till ledningsgruppen för projektet	

1. Inledning

Enligt min egen uppfattning är många vuxna människor negativa till att lära sig nya saker. En av flera möjliga förklaringar är att många vuxna, trots alla kurser och allt utvecklingsarbete i och utanför dagens arbetsliv, fortfarande ser undervisning som något som enbart riktar sig till barn. Att återvända till ett klassrum väcker minnen från skoltiden och en situation där de själva varit hopplöst underlägsna. I egenskap av vuxna är de ändå människor som uppnått mognad i deras egna och andras ögon – som vänner, arbetskollegor osv. Men den mognaden och hederskänslan är kanske bräckligare än den verkar, när de återigen hamnar i den underlägsna positionen som elever. Som vuxna bär de redan på vissa väl rotade föreställningar om livet, personliga tanke-system och övertygelser.

Flera vuxenpedagoger pekar på utvecklingssteg som vuxna ser ut att gå igenom, när de förändrar sin syn på kunskap och sig själva som kunskapare, om och när de får möjlighet att fortsätta studera under en annan livsfas (Marton, 1993, Kitchener & King 1990).

Formell utbildning för vuxna ser alltså ut att innebära en utvecklingspotential, som vuxna som inte får tillgång till fortsatt utbildning inte på samma sätt kan tillgodogöra sig.

Möjligheterna när det gäller att lära sig i vuxen ålder är bokstavligen talat obegränsade i dag. Dagens fokusering på vuxen utveckling innebär att gamla favoriter som t.ex. att lära sig ett nytt språk, eller att lära sig dansa, fortfarande är populära, och detsamma gäller för de tusentals böcker, kurslitteratur osv. om hur man kan lära sig och bli en ”bättre människa,” som finns på marknaden i dag. Inom alla slags institutioner för vuxenlärande som strävar efter att förbli konkurrenskraftiga, är förändringstakten oerhört hög. Detta har lett till att utbildning i olika former nu finns att tillgå för i princip alla kategorier vuxna människor. Undervisningsformerna är i dag mycket mer varierande än förut. Tidigare ansågs man bara kunna inhämta kunskap ansikte mot ansikte med en annan person eller via en bok. I dag kan det ske genom institutioner för flexibelt vuxenlärande.

Brolin skriver att projektarbete inte är en ny arbetsform. Idag verkar det som om att nästan alla människor är involverade i projekt av något slag. Detta oavsett vilken bransch eller verksamhet de hör hemma. Det här projektarbetet som kommer i min fokus för undersökning har utbildningsform. Brolin har utvecklat en detaljerad teori om projektarbete som lärandeform. Enligt honom skall projektarbete utgå ifrån problem som är relevanta i förhållande till deltagarnas förkunskaper, erfarenheter och situation i vilken befinner de sig. Brolin menar att projektarbete kan visa fördelar i jämförelsen med yrkeslivets, högre läroanstalters och pedagogisk forsknings krav på hur institutioner för inläring bör bedriva undervisning för att uppnå användbar kunskap. En klar fördel är att projektarbete kan inrymma många olika metoder så länge de överensstämmer med grundtankarna (Brolin, 2001).

Jag vill undersöka om förutsättningar för vuxenlärande som finns i projektet. Jag är i första hand intresserad av att träffa ett antal utvalda vuxna som studerar inom projektet, samt att undersöka vilken betydelse har studier inom projektet och hur engagerar sig de studerande i studierna och studiernas innehåll. Forskning som behandlar förutsättningar för vuxenlärande inom andra utbildningsinstitutioner finns det gott om, men det finns inte lika mycket skrivet om just förutsättningar för vuxenlärande som sker via ett projektarbete.

1.1 Syfte

Jag har formulerat mitt syfte utifrån kritiska tankar om nya metoder för vuxenlärande. Syftet med uppsatsen är att med utgångspunkt från vuxnas upplevelse av sitt lärande som sker inom ramen för projektarbete, analyserar deras förhållningssätt till studier och lärande.

1.2 Frågeställningar

Mina frågeställningar är:

Vilken mening har studier inom ramen för projektet för de utvalda vuxna?

Hur engagerar sig de vuxna i studierna och studiernas innehåll?

1.3 Uppsatsdisposition

Uppsatsens disposition är följande:

De två första inledande kapitlen innefattar, syfte, frågeställningar och metod. Under rubriken inledning redovisas formulering av syftet. Här presenterar jag också uppsatsens frågeställningar. I metodavsnittet förs en diskussion kring bl.a. den empiriska undersökningens ansats, undersökningsstrategi och problemorientering. I tredje kapitel presenterar jag olika teorier kring vuxenlärande, samt projekts begreppsförklaring. I fjärde kapitel redovisar jag resultaten av den empiriska undersökningen, vilket inleds med förklaring av en kollektiv syn av projektarbete. Därefter följer ett avsnitt om projektens struktur arbetsmetod, inlärningsklimat och ledning. Nästa avsnitt tar jag upp olika synsätt på verksamhetsorganisation, lärande och målsättning. I den sista kapitel (kapitel 5) redovisas en diskussion kring projektarbete, samt mina egna uppfattningar och reflektioner kring vuxnas lärande som framkommit under uppsatsens gång.

2 Metod

2.1 Den empiriska undersökningens ansatser

Flera forskare anser att skillnaden mellan kvantitativ och kvalitativ metod är att kvantitativ metod bestämmer mängd, medan kvalitativ metod bestämmer art. Mitt syfte är att analysera individs förhållningssätt till lärande som sker i form av ett projekt. Det handlar alltså snarare om att se till arten och kvaliteten än till kvantiteten.

Bryman skriver att skillnaden mellan kvalitativt och kvantitativt handlar om det faktum att kvantitativa forskare mäter olika företeelser och att kvalitativa forskare inte gör det. Bryman skriver att många författare och forskare skiljer sig kvantitativ och kvalitativ forskning åt när det gäller både den kunskapsteoretiska grundvalen och flera andra frågeställningar. Kvantitativ forskning innehåller ett deduktivt synsätt på förhållande mellan teori och praktik forskning, där tyngden ligger på prövning av teorier. Kvantitativ forskning har en naturvetenskaplig modell, framför när det gäller positivismen, samt rymmer en uppfattning om den sociala verkligheten som går ut på att den utgår en yttre och objektiv verklighet. Till skillnad från detta, kvalitativ forskning betonar ett induktivt synsätt på relationer mellan teori och forskning, där tyngden läggs på generering av teorier. Kvalitativ forskning föredrar att lägga vikten vid hur individen uppfattar och tolkar sin sociala verklighet som en ständigt föränderlig egenskap som hör till individernas skapande och konstruerande förmåga (Bryman, 2002).

Min undersökning utgår från en subjektiv uppfattning av den verkligheten i vilken de utvalda vuxna befinner sig i. Konstruktionismen grundar sig på subjektiva uppfattningar. Konstruktivismens ontologiska ståndpunkt går ut på att sociala företeelser och deras mening är något som sociala aktörer kontinuerlig får till stånd. Bryman menar att sociala företeelser och kategorier skapas via socialt samspel, och att de också befinner sig i ett tillstånd av ständigt förändring (a.a. 2002). En generell strategi för kvalitativ analys är en referensram vars syfte är att vägleda forskaren vid analys av data. När analys inleder då vissa delar av data samlas in, och följderna av denna inledande analys påverkar sedan nästa steg i datainsamlingsprocessen. Bryman anser att det inte finns några entydiga regler utformade för hur en kvalitativ analys ska genomföras. Detta är något som jag håller med om.

Analytisk induktion och grounded theory är två analysstrategier, men också strategier för insamling av data (Bryman, 2002). Jag hade ingen klar varelse sig analytisk induktions - eller grounded - theory - ansats. Bryman skriver att den analytisk induktion är en metod för analys av data som utgör en förutsättningslös insamling av data intill dess inga fall som inte stämmer med hypotetisk förklaring av en företeelse hittas. Jag kan inte säga att jag använde en analytisk induktion, eftersom min undersökning blev begränsad med tid. Istället min bearbetning utgick från de teoretiska kunskaper jag skaffade mig på området och utifrån de empiriska materialen vilka samlade jag in under min undersöknings tid. Jag kan inte heller sägas att jag använde en renodlat grounded theory, metod som Bryman förklarar att den är inriktad på utveckling av en teori på grundval av data och att insamling och analys av data sker parallellt och i en växelverkan med varandra. Men min uppfattning är att jag dock låg närmare grounded theory arbetssättet än det analytisk induktion.

2.2 Strategi för undersökning

När jag skulle göra mitt metodval funderade jag först på kvalitativ datainsamling i form av intervju. Anledningen till att jag valde intervjuer är att min undersökning byggde på subjektiva upplevelser som jag inte kunde få fram t.ex. genom observationer. Jag har däremot tänkt på att göra en enkätundersökning med öppna frågor, men jag tycker att det blir för opersonligt och med stor risk för att respondenterna inte engagerar sig tillräckligt. En annan nackdel med enkät är att man inte har möjlighet att fortsätta fråga och be respondenten utveckla vad han eller hon menar. Istället blev det en semi – strukturerad intervju.

May skriver att semi – strukturerad intervju är en metod som är uppbyggd på en enhetlig struktur. Ett visst antal personer är utvalda och de kan representera en grupp med samma intressen. Varje person besvarar specificerade frågor, men intervjuaren har betydligt större frihet att fördjupa svaren på ett sätt som kraven på standardisering och jämförbarhet inte tillåter. Kvalitativa informationer om undersökta ämnen kan intervjuaren utveckla och fördjupa genom en dialog med den som intervjuas. En roll som intervjuaren har är att leda respondenterna genom den sekvens av frågor som fastställts enligt intervjuschemat.

May förklarar att den här typen av intervjuer ger möjlighet att den som blir intervjuad kan svara med egna fackord och där finns en skillnad, eftersom standardiserade intervjuer inte tillåter sådan skiljaktighet. Den som gör intervjun är intresserad av ett specifikt tema, under intervjun använder flera metoder för att nå de uppsatta målen, då är den semi - strukturerade intervjun ett brukbart verktyg. May menar att intervjuaren måste vara medveten om innehållet i intervjun och samtidigt känna igen intervjuens karaktär och i vilken ordning frågorna kommer att ställas. Det som är viktigt för den semi - strukturerade intervjun är kontext. Det betyder att metoden bara tar fram informationer som är viktiga för intervjuens kontext. Semi - strukturerade intervjuer ger ett stort handlingsutrymme för intervjuarna och därför brukar de som gör intervjuer genomföra den här typen av intervjuer (May, 2001).

Fördelen med att göra min undersökning med hjälp av en semi – strukturerad intervju var att jag ville ta reda på hur några utvalda vuxna förklarade sitt lärande inom ett projekt på ett naturligt sett och utan att de tänkte på mina redan skrivna frågor presenterade de effekter av detta lärande. Nackdelen med en semi – strukturerad intervju var att berättelserna blev kanske felaktiga av en eller annan anledning. Även om jag fick en uppfattning att berättelserna i stor sett blev äkta, en återspeglig av de utvalda vuxnas upplevelser, det fanns kanske några omständigheter eller händelse kring dessa som jag eller de utvalda vuxna inte blev medvetna om.

Som utgångspunkt för min intervju gjorde jag en intervjuguide. Jag utformade frågorna i intervjuguiden så att de stämde överens med mitt syfte. Men samtidigt hade jag flera öppna frågor, och respondenterna fick möjlighet att prata så fritt som möjligt. Jag trodde att fördelarna med öppna frågor var att jag fick fram många olika kvaliteter och nyanser och utförliga och djupa svar. Men i vis mån styrde jag intervjuerna och fick material som blev relevans till mitt syfte. Alvesson & Deetz skrev att intervju måste tolkas utifrån syftet och att den respondenten inte bara följer ett skript eller söker göra intryck, utan hans/hennes intervjudata kan vara intressanta drag i verkligheten. Därför bör forskare betrakta intervjuer berättelser som ett trovärdigt vittnesmål om den sociala verkligheten. Forskare bör också tänka på att respondent befinner sig i en specifik social situation och att språkspelen är viktiga (Alvesson & Deetz, 2000).

Därför formulerade jag frågorna på en lättförståelig sätt, att inte ställa ja och nej frågor, att inte göra ett antagande i frågorna och att inte ha två frågor i en. Frågorna i intervjuguide

stälde jag i ordagrant, men samtidigt inledde jag med en informell dialog, för att respondenterna skulle komma igång och prata. Alla respondenterna blev informerade i förväg om vad intervjun handlade om och vem jag var genom ett brev som jag lämnade till min kontaktperson. Jag använde mig av bandspelare vid intervjuerna, eftersom jag tyckte att det är det bästa sättet att få med all information. Alla respondenterna gick med på bandinspelningen. Innan jag började med bearbetningen skrev jag ut intervjuerna ordagrant. Jag inledde bearbetningen med att läsa intervjuerna. På så sätt fick jag ett helhetsintryck av texten, som blev viktigt att ha när jag sedan gick djupare in på enskilda avsnitt. När jag började bearbeta mitt material jämförde jag det med vad litteraturen har sagt och genom olika kopplingar mellan teori och empiri fick jag svar på mitt syfte. Det visade att det fanns skillnader och likheter mellan olika intervjuerna, men jag hade inte för avsikt att generalisera mitt resultat, utan endast att uttala mig om mina enskilda respondenter.

2.3 Val av intervjupersoner

Först började jag med att fundera på vilken typ av institution för vuxenlärande som kunde vara relevant att vända sig till. Eftersom jag tänkte använda mig av en strategisk urvalsmetod ställde jag upp vissa kriterier för att finna lämpliga respondenter. Huvudurvalskriterium var att det ska bli en institution som organiserar vuxenutbildning på lite annorlunda sätt än de andra institutionerna för vuxenlärande. För att få fram information om institution med den formen vände jag mig till AF i Malmö. Där fick jag information om institution med namnet Learning & Teaching som genomför projektarbete som bland andra aktiviteter organiserar också vuxenutbildning.

Jag funderade först på att göra en jämförelse mellan olika vuxenskolor och började sedan i stället fundera på att göra en jämförelse mellan vuxna som läser på samma utbildningsnivå på olika vuxenskolor. Det har dock inte varit relevant utifrån mitt syfte att göra en jämförelse, varför jag har stannat vid att göra ett antal djupintervjuer på Learning & Teaching. Jag var i första hand intresserad att träffa ett antal personer som redan har börjat läsa grund och gymnasienivå på heltid. Jag fattade mitt beslut vilka personer skulle jag intervjua efter mitt andra besök på institution, och de fyra personer som intervjuade jag var närvarande på platsen. Jag begränsade ytterligare mitt val av vuxna bl.a. på deras ålder (mellan 45 – 55 år), social –etniskbakgrund, tidigare yrkeserfarenheter och utbildning. Jag satte punkt på vuxnas inlärningsmetod, samt deras medverkande i samma process. Jag gjorde en intervju med en projektansvarig för vuxenutbildning och en intervju med en kursledare som direkt arbetar med de vuxna. Med dem diskuterade jag organisation och struktur för vuxenutbildning, inlärningsmetoder, kursledarens funktion i inlärningsprocess osv.

2.4 Val av undersökningsobjekt

I bakgrunden av mitt arbete ligger en institution för vuxenlärande som heter Learning & Teaching i Malmö. Deras målgrupper är bl.a. långtidsarbetslösa, lågutbildade personer, invandrare som har svårt att anpassa sig i arbetslivet, personer som är nära pensionsålder, men de har blivit av sitt arbete av flera anledningar. Generellt, är deras arbete riktat till personer med sådan kunskap och insikt att de kan klara av fortsatta studier och att de kan ta steget ut i arbetslivet igen. Institutions strategi är att ta en helhetssyn på individerna. Ansvariga erbjuder individuell handledning och vägledning utifrån en fastställd handlingsplan och med

behovsanpassad studietid. De erbjuder grund och gymnasial nivå, samt arbetslivsorientering och studiebesök i företag som kan vara en potentiell arbetsplats. Enligt ansvariga är personalen kompetenta kursledare inom sina områden.

Meningen var att jag ville göra en empirisk undersökning om vuxenlärande som sker inom ramen för projektet på Learning & Teaching i Malmö. Jag använde mig av det riktade öppna intervjuformen där jag arbetade utifrån ett antal begrepp vilka jag hade som utgångspunkt. I mitt fall var det vuxenlärande som skedde inom ramen för projektarbete, och deras uppfattningar om detta. Jag fick svar på de utvalda vuxna upplevelserna av dessa fenomen i det sammanhang de befinner sig. Med utgångspunkt från mitt syfte och problem kombinerade jag mitt empiriska arbete med min litteraturgenomgång. För att på ett metodiskt sätt kunna genomföra processen, tänkte jag arbeta med undersökningen som skulle ha en fallstudiekaraktär.

Bryman skriver att termen fall förknippar man med en fallstudie av en viss plats. Det kan vara ett litet samhälle, institution eller organisation. Man förknippar sina intensiva studier av situationen ifråga eller miljön. Fallstudier kan omfatta både kvalitativa och kvantitativa metoder (Bryman, 2002).

Wallen också skriver att med fallstudier studerar man vad som händer i ett konkret fall utan att man själv medverkar i en förändring. Fördelen med fallstudier är att man kan få en mycket ingående kunskap om själva processen. Genom att undersöka fallet vet man att en förätelse faktiskt finns, att viss process eller verksamheten är i gång. I samhällsvetenskapliga sammanhang kan vara svårt att göra undersökning med fallstudier. Wallen menar att man inte kan testa en organisation och sedan gå tillbaka till den tidigare för att se effekten. Att jämföra förhållanden före och efter en förändring räcker inte, eftersom fallet kan ha påverkats av andra faktorer än de man avsett. Man kan kontrollera effekten genom att följa själva förändringsprocessen (Wallen 1996).

Fördelen med mina studier är att jag undersökte vad som skedde under verkliga förhållanden, samt att jag fick en mycket ingående kunskap om själva processen. Genom den undersökningen fick jag veta att en händelse faktiskt finns, dvs. att en viss verksamhet för vuxenlärande är i gång via ett projekt.

Nackdelar kan vara att jag inte visste om det som jag undersökte är vanligt förekommande och inte heller så mycket om förutsättningarna för att ett liknande vuxenutbildning via ett projekt sker i andra institutioner för vuxenlärande. En anledning till om varför valde jag göra sådana studier är att jag vill veta hur vuxenlärande skede i en konkret situation. Jag ville belysa inlärnings effekt genom att intervjua och analysera svar av några utvalda personer som deltar i utbildning, samt kritiskgranska de projektansvariga påståenden att de kan effektivisera och förbättra vuxenlärande genom att använda några originella inlärningsmetoder.

Mina studier baserades på respondentens observation. Visa svagheter har uppstått, särskild när jag bedömde tillförlitlighet i vissa uppgifter, men jag ska också använda mig av andra slags material, i form av dokument och andra informationskällor som var relevanta för forskningsresultat.

2.5 Undersökningens kvalitet

2.5.1 Validitet

Wallen skrev att validitet innebär att man verkligen mäter det man avser att mäta. Därför är viktigt att man tydligt definierar de begrepp som man använder så att intervjuaren och respondenten förstår varandra. Det är också viktigt att ha ett klart avgränsat ämnesområde och att man vet vilken information man söker för att uppnå sitt syfte (Wallen, 1996).

Jag har därför vid varje intervju definierar begrepp lärande, vuxenlärande, projektarbete för respondenten, eftersom jag har för avsikt att använda dessa begrepp i uppsatsen.

2.5.2 Reliabilitet

Wallen skrev att reliabilitet innebär att mätinstrument är pålitlig (Wallen, 1996). Reliabiliteten i mitt fall är beroende av att mina respondenter verkligen säger vad de tycker och att jag som intervjuare inte påverkade de respondenterna i någon riktning. Min avsikt är att spegla vuxnas olika uppfattningar i ämnet vuxenlärande och deras syn på den kontext i vilken de verkar.

3 Teoretisk genomgång

3.1 Litteratursökning

Mitt ändamål är att närmare titta på vuxnas lärande och dess förutsättningar. Jag har i flera tillfällen provat hitta en vis relevant litteraturen för mitt arbete, men resultatet har blivit att jag hittat bara några böcker som i en viss del uppfyller mina förväntningar. Min uppfattning är att forskningen på området är begränsad. Min litteratursökning visade att en stor mängd av det material som produceras på området har tillkommit i början av 1970 – talet. Därefter har det följt en period då man i stor utsträckning övergått till att ha ett kritiskperspektiv på frågor kring vuxnas lärande. Man kan sedan se att man i relativt nytillkommen litteratur återigen, i vis mån under 1990 – talet. Då har forskarna fokuserat sig mycket på individen och relation mot omgivningen.

Jag har valt att i huvudsaken använda mig av litteratur som innehåller mycket av grunderna på områden. I huvudsak använde jag mig av nyare litteratur som varit skrivna från 1990-talet och framåt, men jag undvek inte att använda en del av äldre litteratur som innehållt relevanta teorier på områden. För att hitta en relevant litteratur vände jag mig till Lunds universitetsbibliotek och Malmö statsbibliotek. Samtidigt sökte jag via Lolita och Libris datasystem. Jag har redan inlett min litteratursökning på UB1 med följande sökord: lärande vuxenlärande, vuxenutbildning projektarbete. En enda urvalskriterium har varit litteraturens vetenskaplighet. Jag har då sållat bort litteratur som inte har kunnat stödja sina uttalanden på undersökningar man kunnat hänvisa till, som inte har haft angivna källor och i stor utsträckning lutat sig på uttalanden från kända författaren.

3.2 Litteraturkritik

Mina litteraturbrister kan riktas mot urvalet av litteratur eftersom jag har mest använt mig av studentlitteratur kring området och att jag har lite artiklar, texter eller andra kortsammanfattade material som behandlar problematik kring vuxenlärande. Jag har dock valt de material som går att tillämpa på just det området enligt min uppfattning.

3.3 Begreppsförklaring

Projekt. Ett begrepp som används i de mest skilda sammanhang och ibland med helt olika innebörd. Engwall skrev att ordet projekt kommer från det latinska ordet ”projectum” vilken vanligen översätts med ”det framkastade”. I ordböcker översätts projekt ofta med förslag, plan, eller utkast. Engwall betecknar projektarbete som en tidsbegränsad verksamhet i syfte att uppnå vissa mål. Det har en särskild ledning och i sin egen budget och innebär ofta att man får vidta nya, extraordinära åtgärder (Engwall, 1995).

Vuxenlärande. Marton m.fl. förklarar begrepp vuxenlärande som ett utvecklingssteg som vuxna ser ut att gå igenom när de förändrar sin syn på kunskap och sig själva som kunskapare,

om och när de får möjligt att fortsätta studera under flera omständigheter. Vuxna ska uppfatta kunskapen som något som reproduceras eller som något som konstrueras. I det första fallet antas kunskap finnas utanför individen, kunskap som kan överföras till individen som i sin tur kan reproducera den. I det andra fallet ses kunskap som något den lärande konstrueras genom ett aktivt abstrahera betydelser ur lärostoffet och relatera dessa till verkligheten utanför själva utbildningssituationen (Marton, 1993). De vuxna som läser inom ramen för projekt har tillgång till flexibla studieformer, studieverkstäder samt olika arbetsformer och lärmiljöer. På detta sätt närmar de sig det vuxnas lärande och lämnar den traditionella vuxenutbildningen

3.4 Projektteori

Gerholm betecknar projekt som en tidsbegränsad verksamhet i syfte att uppnå vissa mål. Det har en särskild ledning och sin egen budget och innebär ofta att man får vidta extraordinära åtgärder (Gerholm, 1985). Olika projekts definitioner kan skilja sig åt beroende på vilken egenskap man betonar.

Engwall betonar vikten av att klarställa vad det är som skiljer projekt från verksamhetens övriga arbetsuppgifter. Med termen projekt avser han en tid och från övrig verksamhet avgränsad arbetsuppgift som genom styrning av tilldelade resurser skall nå ett bestämt mål (Engwall, 1995).

Meeuwise har ytterligare en parameter i sin beskrivning av begrepp projekt nämligen utvärdering. Krav på bestämda målsättningar och tidsramar är nog så viktigt men man får inte glömma utvärderingens betydelse, anser hon, det är ändå den som sedan bildar underlag när man ska bedöma projektets värde. Hon resonerar kring vad ett projekt egentligen är för något. Hon ställer sig frågande till hur ett projekt kan beskrivas som samma projekt även om man under projektarbetets gång omformuleras målen, byter ut medlen och förändrar tidsgränserna. Svaren tror hon ligger i sättet att se på och avgränsa projektet. Man kan se det som en förändringsprocess, där planen egentligen är oförutsägbar, eller helt enkelt identifiera projektet efter sin form. Hon tar även upp att det kan finnas dolda mål vilka inte förändras under projektarbetet. Dessa osynliga mål kan vara specifika för ett enskilt projekt eller generella och gälla projektmetoden som sådan. Det uttalade målet för ett projekt kan t.ex. vara att man ska förändra arbetsrutinerna i verksamheten. De som engageras för projekt tror inte på idéer egentligen, men ser projekt som en möjlighet att tillskansa sig resurser. Projekt innebär ofta att det avsätts resurser för ändamålet. Detta kan ses som ett exempel på osynliga mål (Meeuwise, 1996).

3.4.1 Projektorganisation

Enligt Engwall projektorganisationen, liksom själva projektet är en tillfällig organisation som skapas just för att genomföra ett projekt av något slag. Engwall uttrycker det på detta sätt:

...”det skiljer sig från traditionella organisationsformer genom att den medvetet byggs upp för att lösa specifik uppgift och när uppgiften är löst upplöses projektorganisation”...(Engvall,1995.sid. 63)

Det är projektuppgiften som styr projektorganisationens utformning beträffande dess storlek, uppbyggnad och även sammansättning av medlemmar. Eftersom projektorganisation ska följa arbetsuppgifter som ska utföras så borde det vara naturligt att utformningen förändras under

projektens gång. I en ren projektorganisation är alla medarbetarna heltidssysselsatta med projekt och har inga andra arbetsuppgifter vid sidan om (Engwall, 1995).

Projektorganisation består av en styrgrupp som har uppgift att besluta i frågor som har att göra med förutsättningarna för projekt. Projektledaren uppgift är att leda och organisera projekt bland hans uppgift finns att planera arbetet och att se till så att korrigerande åtgärder vidtas om projektet skulle dra ut på tiden eller öka kostnadsmissigt. Projektledaren är något av projektens nyckelfigur. Projektmedarbetarna sätter och låser projektuppgifter. De måste ha rätta sakkunskaper som kommer att behövas för projektarbetet, att de har erfarenhet i det dagliga jobbet av de frågor som kommer att behöva i projekt och att de kan och vill jobba tillsammans med de personer som ska ingå i projektgruppen.

3.4.2 Projektledare

Projektledare rapporterar till och är underordnat styrgruppen. Det är han som leder och organiserar projekt intern i projektgruppen. Bland hans uppgifter finns att planera arbetet och att se till så att korrigerande åtgärder vidtas om projekt skulle dra ut på tiden eller öka kostnadsmissigt. Projektledaren är något av projekt nyckelfigur. Det finns mycket skrivit om vilka egenskaper och kvalifikationer en bra projektledare bör ha. Han ska exempelvis vara utpräglade ledare, vara respekterad av sina medarbetare, ha initiativförmåga, kunna motivera och inspirera (Engwall,1995).

3.4.3 Projektmedarbetarna

Det är inte bara projektledarens egenskap som är viktig för ett projekts genomförande utan givetvis även projektmedarbetarnas egenskap och kvalitet. Det är projektmedarbetarna som löser projektuppgifter tillsammans med deltagarna. Hur ska projektmedarbetarna vara och vilken sammansättning på gruppen ska man sträva efter bör man ha i åtanke när man sätter ihop projektgruppen. Medarbetarna ska ha erfarenhet i dagliga arbetet av de frågor som kommer att beröras i projektet och att de kan och vill arbeta tillsammans med de övriga som ska ingå i projektgruppen (Andersson, Grude & Haug, 1994).

3.4.4 Projektets faser

Ett projekts livscykel består av olika utvecklingsstadier som alla kräver olika resursinsats när det gäller organisation, medarbetare och typ av ledning. Dessa utvecklingsstadier brukar benämnas projektens faser (Engwall, 1995). Den vanligast förekommande modellen innehåller följande fem faser:

1. Idé – och värderingsfas
2. Planering (vad kommer att utföras, vilka är som deltar, hur ska man gå tillväga?)
3. Projektarbetet
4. Införande
5. Uppföljning och utvärdering

3.4.5 Projektarbete i utbildningsform

Det finns flera likheter mellan projektarbete inom näringslivet och projektarbete inom utbildningsorganisation. Men det finns också några skillnader som på avgörande punkter. Brolin skrev att utbildningsorganisation inte är vinstdrivande organisation som ser slutprodukten eller slutresultatet som det övergripande målet. För utbildningsorganisationers del är viktigaste målen deltagarnas lärande. Deras slutprodukt bedöms visserligen, men bara som en del an den totala bedömningen. Utbildningens projektfilosofi är den kognitiva nivå som deltagaren nått eller den reflektiva förmåga som eleven visar genom hela processen som ger en vis utvärdering, medan inom arbetslivet är projektarbete i princip alltid lagarbete. Inom utbildningsvärld kan det vara lagarbete, men lika gärna individuell arbete. Det beror på vilka generella mål som finns för just ett projekt (Brolin, 2001).

Hagsberg & Ljung skrev mer funktionell definition för arbete i projektform. Definitionen är i form av fem generella principer:

- Genomförandet föregås av en eller flera faser
- Arbetet bedrivs i en tillfälligt sammansatt organisation
- Förändringen som projekt skall resultera i beskrivs i ett mål
- Ett överlämnande sker i samband med att genomförande är slut
- Avslutet sker i form av ett beslut

Men de vill dock inte nöja sig med denna pricklista. De för istället fram en definition som är mer allmängiltig, men som ändå fångar projektens natur. De beskriver projekt som:

... ”att genom goda relationer, till en viss tidpunkt, skapa bra resultat med begränsade resurser”... (Hagberg & Ljung, 2000, sid.58)

Brolin anser att om vi utgår ifrån Hagberg & Ljungs definitioner och analyserar projektverksamhet i en utbildningsorganisation, då kan vi märka att vissa punkter kan man inte förvärliga. Det första punkten genomförandet föregås av olika faser är kompatibel med projektarbetet i undervisningen. Den andra punkten - arbetet bedrivs i en tillfälligt sammansatt organisation är inte nödvändigt i utbildningsorganisationen. Det beror på hur man definiera begrepp - tillfälligt. Den tredje punkten - förändringen som projekt skall resultera i beskrivs mål, stämmer in på projektarbetet i utbildningsorganisationen om man med förändringen menar förnedring av deltagarnas kunskap och tänkande, menar Brolin.

Han menar att det primära målet inte är att förändra själva verksamheten, men det kan vara resultat av projektet i organisationen. De två sista punkterna är inte direkt märkliga till projekt i undervisningen. De passar bättre i slutet av arbetet, men det är inte vanlig att undersökningen resulterar i andra beslut än betygsättning från kursansvarig (Brolin, 2001).

3.4.6 Projektarbete och utbildning på Learning & Teaching

Projektarbete på Learning & Teaching startade under 1993 på initiativ av Skåne län, AMI och Länsarbetsnämnden i Malmöhus län. De första aktiviteterna var att organisera utbildning för långtidsarbetslösa personer som har läs – och skrivsvårighet, inskrivna på AF, eller som tillhör socialförvaltning eller försäkringskassa. Utbildningen omfattade grund – och gymnasienivå. Projektverksamhet på Learning & Teaching är strukturerad så att all undervisning sker i mindre grupper som har mellan sex till åtta deltagarna. Gruppen är tillräckligt stor för att kunna producera många idéer och förslag. Deltagarna håller de formella reglerna, men det är målen som de använder för att styra processen. Om dem genomgående

arbetar för att skapa goda och tillitsfulla relationer kommer de så småningom att kunna lämna projektregelstyrningen och koncentrera sig mer på vilka mål de vill uppnå.

Under en nära kontakt och handledning stöder kursledarna deltagarna på att utveckla, självinsikt, självförtroende och höja kunskapsnivå i viss ämnen. De arbetar i salar och grupprum som finns till förfogande för varje grupp. Andra resurser är tillgång till datorer, Internetanslutningar, telefon och kopiator. De som är ansvariga för gruppeffektivitet är kursledarna. Deras huvuduppgift är att göra insatser för att höja medvetenheten i gruppen. Kursledarna inventerar deltagarnas tidigare erfarenheter av grupparbete. De tar ansvar för både lyckade och misslyckade arbeten i grupp. Kursledarna börjar med en diskussion kring frågan varför det är väsentlig för inläring att få till stånd en fungerande och kommunicerande grupp gemenskap.

Utifrån en läroplan försöker ansvariga plocka ut mer generella färdighetsmål, sociala, affektiva och kognitiva mål. Färdighetsmål är att deltagarna skall kunna skriva en rapport efter varje övning. Sociala mål kan beröra samarbetsförmåga eller förmåga att samtala med andra. Affektiva eller emotionella mål har att göra med begrepp som tolerans och respekt samt etiska ställningstaganden. Kognitiva eller intellektuella mål kan sikta på analysförmåga, förmåga att göra synteser eller att dra välgrundade slutsatser.

3.5 Teorier kring vuxnas lärande

Marton & Booth inleder i genomgång av teorier kring lärande med att kommentera att människor har en sak som är gemensamt; att de är olika eller att de har skapats lika, men de gör saker på olika sätt. Det betyder att vad en individ gör, så finns det en del som gör det bättre och en del som gör det sämre. Samtidigt måste människor ha lärt sig att göra det på olika sätt – en del bättre, en del sämre. Från den utgångspunkten formulerade de frågor: ”Hur erhåller människor kunskap i världen?” Som inspiration för sina förklaringar skrev de om en dialog mellan Sokrates och Menon, en ung man som var på besök i Athen. Dialogen börjar när menen ställer frågan om dygd kan läras. Sokrates svarade att han inte ens vet vad dygd är, och hävder att Menon inte heller gör det. Idag känner vi Menons paradox: ”Hur kan man söka efter någonting när man inte vet vad det är? Sokrates föreslog en annan lösning på den skenbara paradoxen, hans teori om återerining, som innebär att den mänskliga själen är odödlig även om den mänskliga kroppen inte är det. Menons paradox kan vara giltig i den mån det rör sig om att söka efter kunskap (Marton & Booth, 2000).

Ellström menar att lärande är en förändringsprocess som är kopplat till individens omgivning. Det är en relativ varaktig förändring hos en individ som ett resultat a individens samspel med omgivning. Lärande är en förändring av människors kompetens För honom ett positivt lärande resulterar i en utveckling av en persons kunskaper, attityder personliga egenskaper och intellektuella, praktiska och sociala färdigheter. Ellström ser på lärande, som en ständigt pågående process, som kan vara både medveten och omedveten. Den kan vara formell utbildning eller oplanerad informell aktivitet, som kan ske överallt. Bäst resultat av lärande får man genom att kombinera informellt och planerat lärande (Ellström, 1992).

Lundmark skrev att lärandet varierar mellan individer vilken har att göra med individuella faktorer till exempel utbildningsbehov, motivation, tidigare kunskaper och erfarenheter. Det man ska lära bör för den enskilde te sig möjligt att lära sig och man bör också anse det vara angeläget att lära sig kunskapen ifråga. Om inläringssituationen erbjuder tillfälle att bearbeta inlärningsstoffet aktivt och man kan se en meningsfull innebörd i det som ska läras blir behållningen både kvalitativ och kvantitativ bättre. Det man är nyfiken på och lär med glädje

blir både lättare att förstå och lära. Dessutom bör det innebära någon form av utmaning att lära sig den aktuella kunskapen. Detta lärande påverkas medvetet och omedvetet genom tankar och erfarenheter och integreras på så sätt med sådant vi tidigare lärt genom en kunskapsutveckling. För att kunskapen ska komma till användning krävs att man verkligen lärt sig något under utbildningen och att det finns förutsättningar för att använda kunskapen i arbetssituation genom ett tillräckligt stort handlingsutrymme för individen (Lundmark, 1996).

3.5.1 Inlärningsprocess

Hård af Segerstad skriver att lärprocess är ett komplicerat samspel mellan intellektuella, känslomässiga och färdighetsmässiga process inom individen men också ett spel mellan individen och den sociala omgivningen. Författarna anser att olika typer av lärsituationer ställer olika krav på oss. Det finns situationer när vi är enbart beroende av inre aktiviteter, men det finns också situationer när vi är beroende av yttre aktiviteter. Med inre aktiviteterna tar vi emot och skapa mening i information, hur vi ändrar vårt handlande som ett resultat av inläringen och på vilket sätt vi själva kan avgöra konsekvenserna av vårt handlande. När det gäller vissa typer av inlärningsuppgifter kan vi själva avgöra om vi klarar uppgiften eller lärt oss det vi avsåg att lära oss. De yttre aktiviteterna visar att ett samspel med den yttre världen är nödvändig om vi skulle förstå det som vi läser på ett riktigt sätt. Det betyder att vissa lärsituationer är beroende om omgivningen, dvs. att det är just dessa som utgör normen för om vi lyckas eller misslyckats med inläringen. Författarna talar om begreppet individens kognitiva struktur (tankemässiga aktivitet) Det är individens förmåga att analysera, jämföra och organisera något på ett nytt sätt i vissa situationer. Individen utvecklar kognitiva strukturer för att omgivningen blir mer och mer begripligt (Helene Hård af Segerstad, 1996).

Varje individ har en personlig kognitiv struktur. Det gäller också för vuxen utbildning. Författarna anser att utgångspunkter för vuxenlärande måste vara de kognitiva strukturer de har. Det är ett sätt att förstå och organisera inläringssituation. Varje människa bär det med sig och det är en bas för hans/hennes förmåga att skaffa ny kunskap och ett nytt sätt att betrakta världen. Människans vilja att lära hänger ihop med viljan att tillhöra. Författarna beskriver det som viljan att bemästra och att inte göra bort sig från en livssituation. Det är människans vilja att bringa ordning i det han eller hon upplever i vardagen. Människan drivs av viljan att organisera händelser och information till något överblickbart som hon kan hantera i sken av det hon redan vet. Om vi lyckas behärska en situation kan det betyda att vi äger kunskaper eller färdigheter. Men om vi misslyckas att behärska en situation, blir ofta resultat att vi känner oss inkompetent, vilket i sin tur kan leda till en känsla av hjälplöshet i nya situationer och motstånd mot att lära (a.a. 1996).

Hård af Segerstad anser att den negativa erfarenheten och misslyckande många vuxenstuderande bär med sig in i vuxenutbildning. Särskild om deras upplevelser från den skoltiden är så negativa, även om den ligger långt tillbaka i tiden. Vi har hela tiden påverkan av de situationer vi befinner oss i och lär något. Vi som individer har en stark vilja och behov att tillhöra en grupp som har samma mål som vi själv eller en social enhet. En vuxenstuderande som av fri vilja valt att söka en utbildning, har givit uttryck för en vilja att tillhöra en grupp som har något gemensamt. Behovet att tillhöra hänger ihop med individens behov av trygghet och säkerhet och detta är en viktig utgångspunkt för viljan att lära. De krafter som styr människans vilja att lära är viktiga utgångspunkter för dem som arbetar med utbildning och vuxenlärande. De behöver på olika sätt överväga detta och försöka bygga upp utbildningar genom att anpassa lärsituationerna med hänsyn till de naturliga drivkrafter för inläring som finns inom varje människa (a.a. 1996).

Dewey ser också på utbildning och utveckling som en social process. En process där samspelet i den sociala kontexten leder fram till förändringar hos individerna. Han ser samhället som en överordnad dynamisk enhet vars beståndsdelar utgörs av de enskilda individerna i interaktion med varandra. Dewey ser framsteg i utbildning som ett sätt att tillägna sig förmågan att utveckla nya attityder och intresse för att skaffa sig nya erfarenheter. Utbildningsorganisationen har rollen att stimulera utbildningens utveckling genom att integrera omvärlden i undervisningen eftersom skolan likväl som de enskilda individerna utgör samhällskroppens fundament. Att då betrakta skolmiljön som en separat del från samhället är förenande för utbildningsutvecklingen, och därmed för samhället som helhet. Skolororganisationens uppbyggnad med lärare, ledning och övrig personal utgör en förmedlare och uttolkare av kunskap till eleverna. Samtidigt befinner sig organisationen själv i interaktion med sin omgivning. Dels inom sig mellan de individer som ingår i organisationen men även i relation till samhället för övrigt och naturligtvis för eleverna (Dewey J. 1980).

3.5.2 Ålder och lärande

Ellström menar att den största skillnaden mellan ungas och vuxnas lärande är de olika utbildningsstrategier som används. Vuxna drar i många fall nytta av sin tidigare erfarenhet och kunskap när de lär något nytt. Inlärningsmekanismerna beroende på åldern behöver däremot inte vara olika bara för att man skiljer på ungas och vuxnas lärande.

Utformningen av vuxenutbildning bör också ta hänsyn till individens vardarskunskap och vardagslärande eftersom denna bakgrund påverkar hur individen lär in. Utbildningen bör med utgångspunkt från detta planeras på ett sådant vis att man går in för att ändra individens förkunskap så att tankar och handlingar hos henne ändras. Ett tillvägagångssätt för detta är samtalsgrupper där tillfälle ges att kritiskt analysera och argumentera kring det aktuella ämnet. Det är viktigt att individen får ett nytt tänkande i form av ett kritiskt tänkande (Ellström, 1996).

Det finns en mängd olika faktorer som har bidragit till att vi ser på inläring i förhållande till ålder. Inom varje kultur finns en relativ stabil uppfattning om att det bli svårare att lära, när man bli äldre. Jag kan hålla med om författarnas konstataion att det är allmän syn på den vuxna situationen. Idag är det mer vanligt att se på vuxenlivet som permanent period som består av antal olika faser som vart och ett har sina speciella kännetecken vilka påverkar människans beredskap att lära.

Helene Hård af Segerstad presenterade en intressant längdstudier som norsk psykolog Sol Seim har gjorts. Hon har i 47 år följt samma grupp och testat dessa då var 23 år gamla och därefter vid 30 och 60 års ålder. Tidigare undersökning byggde på hypotesen att personer över 40 år visar sämre inlärningsresultat och att i bedömningen av testresultat ska de personer över 40 få extra poäng som en kompensation för ålder. Anledningen för detta var att äldre personer behövde mer tid att lösa problem, och att de har visa försämrade förmågor att lösa problem.

Sol Seims tesresultat har tydligt visat att förmågan att lära inte nödvändigtvis avtar med ålder utan att människor långt upp i åldrarna även på intelligenstest kan presentera bättre än de gjort som yngre. Sol Seim ser inte ålder som ett hinder för inläring, men allt fler är idag överens om att existera några begränsningar i inlärningsförmågan på grund av ålder så inträffar dessa efter 75 – årsåldern (Helene Hård af Segerstad, 1996).

Marton har kommit på samma underökningsresultat för tjugo år tidigare. Han baserade sina undersökningar på ålder och lärande ur ett generellt perspektiv. Marton menade att det objektivt sett inte finns något som styrker att inlärningsförmågan förändras över tid. Enligt hans förmenade är det snarare faktorer som mental aktivitet hos individen, tidigare kunskaper

och vad som skall läras in som har ett överordnat värde. Några skillnader i inlärningsförmåga som kan hänföras till ålder inte finns, utan att det är andra faktorer som avgörs (Marton, 1977).

3.5.3 Motivation och vuxenlärande

Tidigare behandlades motivation som en instinkt och drivkraft, eller att individen reagerade mekaniskt på sina instinkter och drivkrafter. Newton menar att individens beteenden under inläringen handlar om många andra faktorer, bland annat: övertygelser, önskingar, avsikter, förväntningar, engagemang, mål osv. Vi som individer har ett större eller mindre behov av att prestera oss i visa situationer. Det finns två inriktningar som påverkar vår motivation. Den första inriktningen är strävan efter framgång, vilket gör att den lärande bedömer ett ämne efter vad det kan erbjuda i form av framgångar. Den andra inriktningen är hur stark motivet är att undvika misslyckande. Individens beteende under inläringen bestäms av den starkaste av dessa två inriktningar. (Newton, 2003) Newton skrev att det finns många faktorer, interna och externa som kan förmå individen att engagera sig för lärande alternativt undvika det. Först måste man lyckas att stödja förståelse. Detta betyder att man måste ta hänsyn till vad en uppgift erbjuder i form av värde, förväntningar och känslor. Att se på motivation i förhållande till de tre former ringar för praktiska ändamål är vitiga aspekter på motivation. Individen sätter värde på olika saker, förvänta sig olika saker och reagerar olika känslomässigt. Newton också påstår att motivation formas av självuppfattningen. Om lärande ser ett personligt värde i en uppgift finns det en rimlig chans för att personer intar ett positivt förhållningssätt. Lärare bör tydligt göra detta potentiella värde. Det är inte tillräckligt att lärare peka på vilken betydelse en uppgift har eller har haft för någon annan. Individen måste se uppgiften som personligt värdefull. Inre motivation skattas högt eftersom den fungerar som stöd för ett självstyrt lärande. Förväntningarna på framgång beror på en rad olika faktorer: tidigare erfarenheter och hur dessa tolkas, i hur hög grad man tror att man kan tänka ut en bra handlingsplan och möjligheten att arbeta med andra som känner sig trygga. (Newton, 2003) Man kan hitta många förklaringar bakom motivationen, men det finns ingen bra syn på motivation som i sig kan betraktas som tillräckligt förklarad.

3.5.4 Förutsättningar för vuxenlärande

Samhället har ett antal utbildningssystem där de har möjligt att på organiserat sätt stödja vuxenlärande. Dessa är bl. a. kommunal vuxenutbildning, folkhögskolor, studieförbund och arbetsmarknadsutbildning. För att individen ska tillgodogöra sig studie i den planerade vuxenutbildning krävs vissa förutsättningar.

Larsson hävdar att om utbildning ska bidra till vuxenlärande måste den för det första utmana de tolkningar som människan redan har. Detta innebär att utbildningen måste göras intressant och utmanande för att den berörda individen om den ska hennes engagemang. För det andra måste utbildning för att vara effektiv, vara tillförlitlig så att individen kan sätta den i samband med något så att människan kan nyttja den i vardagslivet. Till slut måste vuxenutbildning också vara relevant för den lärande personen i fråga. Larsson påstår att här har vuxenutbildning en fördel jämför med ungdomsutbildning. Om utbildningen ska attrahera vuxna krävs det att den tillgodoser något behov och att den genomförs utifrån individens förmåga. Vuxenlärande sker en samverkan mellan individ, organisation och samhälle. Individ har det huvudsakliga ansvaret för sin egen kompetensutveckling, medan stat och institution har uppgift att framkalla de resurser som krävs för att individen ska kunna förverkliga sin vilja att få en bra utbildning (Larsson, 1993).

Ellström menar att klara och tydliga mål för verksamheten och individens uppgifter är ett villkor för att individen ska känna sig säkert i sitt arbete och kunna handla på ett riktigt sätt. Det är därmed också en förutsättning för lärande, men inte en tillräcklig förutsättning, enligt Ellström. Det krävs också att medlemmarna i organisationen förstår och accepterar målen och känner sig motiverade att uppfylla dem. Den finns också en risk med en stor enighet kring alltför strikta målet att vara med vid målformulering och även kunna ta initiativ till förändring av målen om de inte leder till önskat resultat. Detta ökar också engagemang och motivation hos medlemmarna (Ellström, 1996).

4 RESULTAT

Jag kommer att inleda detta kapitel med en presentation av projektverksamheten på Learning & Teaching. Därefter kommer jag att redogöra för vuxenlärande som sker via projektet med hjälp av intervjuer som jag har gjort med projektledare, kursledare och med fyra utvalda deltagare.

4.1 Projektarbete på Learning & Teaching

Projektet på Learning & Teaching har en arbetsform, där uppgifterna bröts ned i ett antal aktiviteter som man planerar inom angivna tids – och resursramar för att nå ett väl definierat mål. Deltagare kan läsa följande ämnen: svenska, matematik, engelska datakunskap och studieteknik. Arbetets karaktär omfattar planering, genomförande och utvärdering av deltagarnas utbildning. I arbetet är utbildningsprocessen lika viktig som slutresultat. Det innebär att uppgiften fokuserar de kunskapsområden som är representerade i det aktuella programmet eller den aktuella inriktningen. Utbildningen ger därmed tillfälle att befästa och utveckla färdigheter inom ett kunskapsområde som är centralt för utbildning.

Varje grupp består av sex till åtta deltagare. Gruppen har sin verksamhetsformulering och arbetsstrategi. En kursledare handledar gruppen hela tiden. Kursledaren inleder föreläsningen med en diskussion där deltagare byter några ord om sina erfarenheter av dagens ämne. Utbildningen planeras så att den kan slutföras inom den tid som står till förfogande.

5.1.2 Inläring genom projektarbete

Alla mina respondenter säger att det är främst genom organiserat grupparbete som projektgruppen träffas. Oftast bestämmer de själv hur de ska arbeta, men i större arbete där det finns flera uppgifter som är beroende av varandra, gör man upp en plan över hur det ska se ut. Detta gäller bl.a. diskussionen som deltagarna är med i. Deltagarna får en kort instruktion kring teman innan de startar. De börjar med förklaring av ämnets betydelse och problemlösning. Flera av mina deltagare uppfattar det ständiga grupparbetet som mindre effektivt för deras inläring. Några av dem blir irriterade och får svårt att vara med i grupparbetet, eftersom de uppfattar grupparbetet som mycket krävande.

Föreläsning som utbildningsmetod är användbara men i en annan form. Ansvariga är kritiska och påstår att traditionell föreläsningmetod inte kräver deltagarnas aktiv engagemang och uppmärksamhet.

4.2 Projektledarens roll

Projektledare säger att han ansvarar för hela projektverksamheten. Han håller möten med alla inom projekten två gånger i veckan där bland annat diskuteras arbetsmetoder, svårigheter som har uppstått under arbetstid, och hur man kan hantera dessa svårigheter.

Projektledaren har en syn på deltagarnas arbete som framhåller att deltagare är aktiva. Det är i stor utsträckning deltagarnas egen fantasi som påverkar deras arbetssätt, menar han.

Projektledaren har en ganska hög prioritet på projekts kvalitet. Varje månad genomför han en så kallad projektens kvalitetsmätning där alla deltagare är involverade. Kursledarna får sedan ett mätresultat av projektledare inför ett möte, som kursledare går igenom och de funderar över hur det ligger till med arbetet inom sina grupper. Sedan diskuterar de vad som är rimligt och hur varje deltagare ligger till. Då kan man hitta vissa brister som deltagare behöver arbeta med i nästa period. Ibland det är svårt att bedöma den individuella utvecklingen, men det har fungerat bra och man har varit ganska överens.

På Learning & Teaching finns sex lärare och de är heltidsanställda. Enligt projektledare är alla lärarna kompetenta och alla har vissa erfarenheter för vuxenutbildning. De undervisar kärnämnen och praktiska ämnen på både, grund - och gymnasienivå. De kärnämnen är svenska, matematik engelska medan de praktiska ämnena är datorkunskap, arbete och studieteknik. Antalet deltagare som läser varierar varje månad. Det finns femtio deltagare på utbildningen, och de är uppdelade i åtta grupper.

I första hand har arbetet en färdig utbildningsform, men det finns möjlighet för ändring om deltagare har egna önskemål om hur och vad vill de läsa. Det finns t.ex. deltagare som vill bara sitta och skriva arbetsansökningar, menar han. Projektledare anser att det är också bra att deltagare själv ska kunna säga vad de tycker är relevant, för att efter överenskommelse kunna sätta in det i deras individuellhandlingsplan. I planen finns för varje punkt ett slutdatum och det stor vem som är ansvarig för att den ska uppfylla. Ansvarig är många gånger deltagare själv. Projektledarens och kursledarens roll är att stimulera och stödja handlingsplanens förverkligande. Deltagare får en riktad handlingsplan för hela utbildningsperioden och den kan vara maximalt två terminer. Projektledaren skriver sedan på handlingsplanen och skickar en kopia till relevanta institutioner och till administratör på personalavdelning. Projektledaren tar administratör till hjälp för att kolla tillsammans upp vad deltagare behöver av tillbehör för utbildning.

Projektledaren kan inte bestämma över vem eller vilka som kan börja läsa. Projektledare säger: :

...”ibland dyker personer upp oanmälda, och det finns förstås ingen möjlighet för mig att i förväg veta vilka de är. Ofta vet jag dock vilka som ska komma och ju mer du kan låta dem få veta om projektverksamheten i förväg, desto bättre är det både för dem och för mig”...

Det är viktigt att alla i arbetet måste vara delaktiga i personlig värdering när en person startar med utbildningen. Projektledaren anser att det är viktig att det finns en vis internkommunikation mellan honom och deltagare. Det behövs en effektiv styrning av processerna för att en deltagare uppnår målet. Planeringsfasen är ingen man genomförs snabbt för att komma igång med utbildningen. I planeringen skriver man såväl de förväntningar man har på varje deltagare och de möjligheterna som utbildningen erbjuder att deltagaren kan uppnå ett kvalitativt resultat. Planeringsfasen är den gemensamma referenspunkt för alla och den fungerar därför som ett styrdokument i utbildningen. Projektledarens uppgift är också att under arbetet sker en successiv hantering av kostnader och har kontakt med finansiärerna. På samma sätt som i arbetsplanering behöver anställda få information om den aktuella ekonomiska ställningen. Projektledaren påstår att arbetets karaktär är att individuell utbildning sker i tidplanen. Men för flera deltagare tider av sex månader ofta räcker inte, så det finns möjligheten för en förlängning till. Ett beslut om förlängningen fattar projektledaren tillsammans med vuxen, kursledaren och handledare.

4.2.1 Projektledarens syn på vuxenlärande

Deltagare som regelbunden studerar på institutionen håller sig mycket bra i mentalform, menar han. Skälen verkar vara kopplade dels till självförtroende, dels till det faktum att kontinuerligt arbete ger förtroende. Med verksamheten snabbar dem på de här processerna med hjälp av utformade aktiviteter som är avsedda att hjälpa deltagare förbättra sin kunskap. Han säger att:

...”många deltagarna frågar mig ofta hur man ska klara en utbildning om man är 50 år eller äldre. Jag svarar att jag är medveten om hur tufft är det att läsa i deras ålder, det kräver ett hårt arbete, men på sätt och vis det inte är så svårt. Min viktigaste uppgift är att genom mitt arbete bevisar det”...

Projektledare menar att arbete med vuxna är en utmaning för honom. Han säger att det finns skillnader mellan utbildningsmetod som man använder i en traditionell utbildning för vuxenlärande och utbildningsmetod som de använder på institution. De på Learning & Teaching fokuserar sig på processkvalitet som stödjer arbetsgenomförandet och ökar kunskaper och färdigheter hos vuxna.

Projektledaren anser att det finns ett antal kriterier som måste vara uppfylla för att man ska kunna säga att projektarbete har en framtid. För det första måste de synliggöra deras projektverksamhet på ett bättre sätt. Samtidigt när projektarbete genomförs måste deltagare få en positiv bild av projektarbete redan i början. En positiv start är mycket viktig på många sätt. Det är också viktigt att under den inledande perioden får man en chans att lära känna varandra, då bildar man kommunikationsmönster. Det är viktigt att deltagare redan i inledning får en information om vad projektarbete kan ge i form av kunskaper och färdigheter.

Deltagarna måste skaffa sin egen uppfattning om utbildning. Hur mycket det kan uppfylla deras utbildningsförväntningar beror inte bara på projektverksamhet och projektstruktur, utan också hur mycket en person är beredd att satsa sig på utbildningen.

4.3 Kursledarens roll

Enligt kursledaren syftar projektarbetet till att tillämpa och fördjupa deltagarnas kunskaper inom ett kunskapsområde eller en studieinriktning, samt att utveckla deltagarnas förmåga att planera och ta ansvar för sitt arbete. Det främsta målet är att deltagare ska lära sig att arbeta problemlösande och självständigt. Deltagare ska få möjlighet att söka nya vägar, kanske flera gånger för att lösa sin uppgift. Hans eller hennes förmåga att identifiera och hantera problem som uppstår under arbetets gång kommer att avgöra hur bra det slutliga resultatet blir.

Kursledare själv undervisar svenska, och engelska på båda nivåer. Hon undervisar i fyra grupper och varje grupp består av sex till åtta deltagare. Om gruppstruktur säger hon att gruppen består av deltagare som är av flera anländningar där. De flesta är långtidsarbetslösa personer och personer med invandrarbakgrund som försöker att etablera sig på arbetsmarknad. Nästan alla av de är utan gymnasieutbildning, men det finns några som inte har grundutbildning i svenska och engelska. De kompletterar sina grundutbildningar samtidigt när de läser ämnena på gymnasienivå. Arbetet sker i gruppen som har sina verksamhetsformuleringar och arbetsstrategier. Problemorientering är strategens huvudfråga. Kursledare anser det är inte lätt för en deltagare att välja ett tema, och därför många deltagare behöver hjälp när de startar med arbetet. Det viktigaste är att det bli teman som har

anknytning till deltagarnas studieinriktning, att intresserar de och att det ge öppningar till ett genomförbart arbete.

Andra metoden är föreläsning. Kursledare håller föreläsningarna korta. Hon menar att en deltagare inte klarar att ta till sig mer än 15 – 20 minuter av muntlig framställning åt gången. Föreläsningar fungerar bäst om hon håller sig strikt till huvudpunkterna. Komplicerade exempel och långa roliga historier kan uppmuntra en skriven framställning, men när det gäller tal, när deltagare är tvingade att följa hennes tempo, blir sådant oftast distraherande. Hon börjar genom att förklara temans innehåll och sedan öppnar hon en diskussion. Under diskussion kan alla deltagare diskutera och ställa frågor kring aktuella teman. Föreläsningen verkar vara ett utmärkt sätt att ge ett ämne en inramning, anser mina respondenter. Men kursledare menar att en föreläsning kräver mycket energi och originalitet för att den ska vara inspirerande.

Kursledare vill att alla deltagare får loggbok. I loggboken skriver de in om sina åsikter om utbildningstid som har gått, samt skriver de ner frågor till henne som kursledare. Kursledare säger att loggboken är ett kraftfullt redskap i handledningen, men också bedömningen av deltagarnas inlärningsprocess och den kan vara mycket användbar i slutskedet i slutet av utbildning. Kursledare kan följa deltagarnas utveckling genom att gå tillbaka i loggboken och se hur mycket en deltagare behöver stöd för att bli klar med ämnen. Kursledare kan i så fall bedöma om en deltagare kan eller inte kan försätta läsa de andra ämnen som han/eller hon behöver läsa för att avsluta sin utbildning i en planerad tid.

Kursledaren beskriver sitt arbete som mycket krävande. Det s.k. handledning omfattar nästan vardaglig kontakt med alla i grupper. Hon måste planera noga varje arbete, samt tänka om vilken material och hjälpmedel deltagare ska behöva och se till att allt praktiskt fungerar. Hon måste bli mycket noggrann och tydligt med avisningar och instruktioner. Kursledaren diskuterar redan från början hur arbetet ska ske. Hon konstruerar uppgifter som verkligen vinner på att utföras i grupp, samt börjar med korta avgränsade arbeten. Kursledaren låter deltagare pröva olika korta och långa pararbeten innan de arbetar mer sammanhängande i grupp, samt varierar arbetsformerna och ge tillfälle till tankebyte.

4.3.1 Kursledarens syn på vuxenlärande

Hon har många positiva uppfattningar om vuxenlärande. Kursledaren själv övertygar sina deltagare bland annat att många undersökningar och forskningar som är på gång har visat att åldersskillnader blir mindre och mindre viktiga om inläringen formas efter vissa beprövade principer. Vidare förklarar hon att:

...”i situationen där det inte föreligger några psykiska problem som påverka individens mentala funktion är min erfarenhet som lärare, att åldern inte spelar någon roll så länge människor är motiverade. Motivation är överlägset viktigaste faktorn vid all inläring”

Hon menar att om man inte är motiverad kommer man inte att lära sig något. Som lärare måste hon ständigt arbeta för att hålla deltagarnas motivation uppe, annars kommer hela deltagarnas inlärningsprocess att kollapsa. Hon menar att brist på motivation är en av huvudanledningarna till att inläringen misslyckas. Hon berättar:

... ”jag arbetar med projektverksamhet som myndigheterna har initierat. Några deltagare tycker inte om utbildning. De ser utbildning som ett dåligt surrogat för ett jobb och är arga över att tvingas gå dit för att inte förlora sina bidrag”...

Några av mina respondenter kan inte förstå varför de skulle behöva utnyttja sin tid och utbilda sig. Den uppehållande kraften måste vara motivation. Kursledare säger att en deltagare som är motiverad att lära sig något har en oerhörd styrka inom sig. Vissa deltagare vill lära för lärandets skull, men de flesta deltagarna motiveras i stor del av längtan efter att tillgodogöra sig färdigheter och kunskap som de kan använda i praktiken. Hon säger:

... ”ju närmare ”verkligheten ” du kan knyta undervisningen,
desto lättare kommer kursdeltagarna att kunna acceptera
den och desto snabbare och effektivare kommer de att lära sig”...

Enligt kursledare präglar en traditionell utbildningsmetod många institutioner för vuxenlärande idag. Men så småningom kommer den att försvinna, eftersom andra utbildningsmetoder är på väg att ta traditionell utbildningsplats.

4.4 Deltagarnas syn på projektverksamhet och struktur

Min intervjugrupp består av tre kvinnliga och en manlig respondent. Tre respondenter läser på gymnasienivå, medan en läser på grundnivå. Nedan kommer de fyra respondenternas intervjusvar att kort sammanfattas. De vill att jag skyddar deras riktiga identitet, så gav jag respondenterna fiktiva namn. Dessa är: Sara, Mila, Lisa och Reuf.

Min första respondent heter Sara och hon läser på gymnasienivå. Hon är 48 år gammal. Sara arbetade som försäljare nästan tjugo år. Hon fick information om utbildning via arbetsförmedling. Sara har alltid velat utbilda sig och trivs jättebra med sin utbildning, men tillägger att trivseln är beroende på arbetsgrupp och hur det fungerar. Hon säger bland annat att:

... ”trivsel är olika från dag till dag , mycket beroende på hur
gruppen och grupparbete fungerar”...

Det dagliga grupparbetet uppfattar hon som mindre effektivt för inläring. Hon föredrar föreläsning, men de andra deltagarna och kursansvariga favoriserar grupparbete och gruppdiskussion. Sara har en vardaglig kontakt med sin kursledare. Kursledaren alltid hjälper till när hon behöver hjälp. Hon uppmuntrar Sara att utveckla sin inlärningsförmåga. Sara uppfattar kursledaren som en gruppmedlem.

Även Mila läser på gymnasienivå. Tidigare läste hon på Komvux. Hennes grupp består av sex deltagare. Mila är 51 år gammal, och hon är långtidsarbetslös. Mila trivs med utbildningen, framförallt grupparbete tycker hon är extra givande. Hon lär sig mycket av andra gruppmedlemmar. Mila hade svårt att formulera sig kring inlärningsprocessen i början, men nu fick hon en god insikt i hur hennes egen inlärningsstrategi skulle fungera. Hon uppfattar kursledare som en mycket trevlig person som uppmuntrar henne att redan i början av utbildningen redovisa framför gruppen. Hon har redan redovisat några gånger och det räknar hon som sitt bidrag till gruppens inläring.

Lisa är 55 år, och läser svenska och engelska på gymnasienivå. Resten av tiden sitter hon vid dator för att träna skriva arbetsansökningar. Hon är bara fyra veckor på utbildningen, men hon har redan fått många fina tankar om projektverksamheten. Hennes grupp består av åtta personer. Hon beskrev alla som väldigt trevliga personer. Lisa tycker dock att det är dåligt med utbildningen i hennes ålder, men om man är bidragberoende, då gäller andra regler i samhället. När det gäller själva utbildningen och relation till de andra i gruppen, beskriver hon

som korrekt. Lisa själv tycker om att diskutera och ställa frågor kring aktuella teman. Hon beskriver kursledaren som en trevlig person som kan sitt jobb. Med en omfattande stöd vid arbetet håller kursledaren gruppen så homogen som möjligt. Det är mest som Lisa uppskattar hos henne.

Reuf läser svenska och engelska på grundnivå. Han är språkbegåvad och lär sig svenska mycket snabbt genom att umgås med sin svenskfödde fru, men också på arbetet. Han är placerad i en grupp av sex deltagare där alla är nästan analfabeter i svenska men också i sina respektive hemspråk. Reuf får inte undervisning på den språknivå som han behöver. Han kan inte avstå från studierna eftersom de utgår en förutsättning för de planer han har för sitt fortsatta liv i Sverige. Han tycker om grupparbete och han är mycket aktiv i diskussion.

4.4.1 Synen på dagliga arbetet

Två av mina respondenter upplever sina arbetsuppgifter som mer utvecklande och omväxlande, medan de andra två tycker att arbetet är krävande och mindre effektivt. Sara beskriver arbetet som en vardaglig diskussion. Gruppen tar oftast upp viktiga frågor som kräver ofta ganska långa svar. Ibland behöver det att kursledare göra en ytterligare miniföreläsning för att kunna ge ett tillfredsställande svar. De diskuterar och pratar med varandra, utanför varandras ståndpunkt och utbyter åsikter, lär av varandra. Sara tycker inte om det del av arbetet när de diskuterar eftersom vissa i gruppen tappar humöret. När de diskuterar tror hon på snabb ”fråga – svar” teknik. Det håller gruppen i gång anser hon. Ofta är bra att man diskuterar om man vet vad man pratar om, men hon ofta har en känsla att de andra alltid verkar känna till så mycket mer än hon. När kursledare initierar och leder en diskussion i gruppen då känner hon efteråt att hon lärt sig något av den, men det händer inte så ofta. Hon är inte nöjd med antalet personer som deltar i en diskussion. Hon säger:

... jag tyckte alltid att våra diskussion var bra, men en gång fick jag på mig att jag skulle räkna hur många det var som sa någonting. Då upptäckte jag att bara två av åtta hade sagt något över huvud taget”...

Sara anser att det är orättvis mot andra deltagare, som till slut blir irriterade och får svårt att sitta still och syssla med sina arbetsuppgifter.

Mila upplever sina arbetsuppgifter vara väldigt varierande. Hon tycker att arbetet är mycket krävande. Hon säger att:

...” arbetet kräver på sätt och vis, en helt annan intelligens. För mig är det mer tolkning, mer analys, mer fråga om att tränga in i ämnet” ...

Lisa upplever sitt arbete mer positivt. Gruppen får en kort instruktion kring teman i början av arbetet. Sedan kommer några reaktioner på något läst eller hört. Efter skriver de frågor som formulerats kring uppgifter de känner sig osäkra. Under diskussion förklarar de för varandra ämnets betydelse och arbetar med nya ord och begrepp, samt inventerar de tänkbara svar på en problemlösning. Lisa säger att:

...” kursledaren ställer frågor för att diskussion får en inlärningsdimension och inlärningskvalitet. Vi också ställer frågor till henne och det ofta leder till svar som tillämpar på problemlösning” ...

Reuf upplever sina arbetsuppgifter som väldigt positiva. I början sysslar de med att förklara om temans innehåll. Sedan förklarar man viktiga punkter, men även vilket kanske är än mer användbart, försöker de ge ett mer personligt sammanhang genom att visa varför teman är

intressanta för arbetet. Reuf säger att arbetet är mycket stimulerade. Han erkänner att arbetet kräver uppmärksamhet, men trots allt trivs han med på utbildningen.

4.4.2 Genomförandet och mål

Sara tycker att det är viktigt att uppgiften och målen är väl definierade men det ska finnas en vis frihet i arbetet. Hon har vunnit en förståelse av arbetets inlärningsmetod, vilket tackar hon till sin kursledare. Sara fick personliga och känslomässiga aspekter på arbetet. Det största är att hon har stärkt sitt självförtroende. Hon har också förändrat sina attityder och fått en ökad kritisk medvetenhet. Hon tror att för framtiden om hon inte försätter med studier så är det förmodningen det mest värdefulla som hon känner att hon personligen fick ut av projektarbetet.

Mila anser att målen är klara och tydliga. Hon tror att det absolut finns skillnader med arbetet i projektet och på andra institutioner för vuxenutbildning som t.ex. är Komvux. Hon säger att:

...” man måste ta ansvar för sitt arbete. Det finns inte några fördelar om att man fick veta att det finns en uppgjord arbetsplan. Man måste vara helt säker på att man är tillräckligt intresserad och har tillräckligt självförtroende för att kunna ta sig igenom det här arbetet”...

Lisa menar att målen kan omdefinieras under arbetets gång. Det är inte några stora förändringar av målen, utan grundtankarna för projektets finns alltid kvar. De har redan ett tydligt mål, som ansvariga har redan gått igenom med alla i gruppen, så Lisa och andra i gruppen redan vet vad som förväntas av dem. Det som Lisa uppfattar mindre bra med målen är att man satsa lite på individuella arbetet.

Reuf anser att det faktisk finns ett tydligt mål men det har utvecklats allt efter gruppbehov. Det har varit ganska svårt, eftersom man hela tiden ändrar riktning är det ju svårt att hålla tider också. Man får teman och så börjar man arbete efter det och sedan fortsätter det och sedan ska plötsligt göra på ett annat sätt. Det har blivit mycket jobbigt, anser han.

4.4.3 Medverkan och tidsplanering

Alla respondenter anser att det finns möjlighet att vara delaktiga på gemensamma mötena. De kan komma med sina idéer och synpunkter. De säger att gruppen tillsammans med projektledaren och kursledaren bestämmer när man ska träffas. Sara och Lisa säger att vissa mindre viktiga saker kan de alltid påverka, men att de större besluten alltid tas upp av projektledaren. Reuf anser att det ideala är när samma personer kan vara med vid arbetsformulering och sedan fortsätta genom hela arbetet. På så sätt kan de vara med vid målformulering och arbetsformulering. Mila tycker att de ansvariga gör för mycket för att få henne att känna sig delaktig. När det gäller tidsplan har respondenterna nästan lika uppfattningar. Sara anser de har väldigt kort tid att realisera alla uppgifter, medan Mila säger att de har ganska strikt tidsplan, men att det finns möjlighet för att tiden ändras efter hand. Lisa och Reuf säger att det är bra att ha en tidsplan men ofta känner de sig tidspressad.

Alla respondenter får möjlighet att de själv bestämmer medlen för att nå de uppsatta målen. Projektansvariga lägger sig lite i vid man använder för metoder bara man uppnår resultatet. Alla upplever att de har stort handlingsutrymme när de arbetar med uppgiften. De får själv komma fram till hur de på bästa sätt ska lösa uppgiften. Man kan också prova olika alternativ till lösningar. Detta tycker alla är en av fördelarna med att arbeta i projektet.

4.4.4 Svårigheter

Sara anser att med arbetet täcker hon en massa rätt hyggligt på ytan. Hon går inte in nåt djupare och det har inte gjort henne mer intresserad av studier, medan Mila nämner att några svårigheter finns särskild när hon förbereder sig till arbetet. Då måste hon läsa stora texter. Förståelse är alltså hennes största problem. Hon satsar mycket på kursledarens pedagogiska metoder, men själv provar hon hitta problemlösning. Lisa har visa svårigheter med studieteknik, t.ex. att handskas med litteratur och tryckt material som hon får från kursledaren, men också visa svårigheter uppstår delvis som en konsekvens av hennes negativa uppfattningar av grupparbetet. Hon finner att bara det att veta att andra människor har samma slags svårigheter som hon själv ger henne ökad självförtroende till att fortsätta arbete. Reuf anser att visa svårigheter finns inom grupparbete. Det uppstår när gruppen försöker definiera arbetsstrategi och avgränsa problemområde. Då har flera svårt att välja vilka lösningar som ska man tillämpa. Han menar att projektverksamhet måste omfatta studier kring strategier om problemlösningar.

Utvärderingar görs av olika skäl och med olika syften. Beroende på vad man vill få reda på kan man utforma dem på många sätt och lägga in dem vid varierande tidpunkter. Mina respondenter berättar att utvärdering sker i slutet av moment, men också under hela arbetet. Kursledare gör en uppfattning genom att summera gruppens och individens delaktighet och resultat av arbetet. Kursledaren utvärderas: deltagarnas kunskaper och förmåga att organisera arbetet, samt deras förmåga att samarbeta. Utvärderingsresultaten diskuterar deltagare och kursledare tillsammans med projektledare.

5 Diskussion

I diskussionen kommer jag att föra samman teori och empiri, men även komma med egna reflektioner kring förutsättningarna för lärande via projektarbetet. I en avslutande del tar jag upp mina egna kommentarer, samt diskuterar huruvida syftet uppnåddes eller inte.

5.1 Projektbetydelse

Hagberg och Ljung uppfattar begrepp projekt som en process, med vilken genom goda relationer till en vis tidpunkt, skapa bra resultat med begränsade resurser (Hagberg & Ljung, 2000). Gerholm skriver att projektarbete är en tidsbegränsad verksamhet i syfte att uppnå vissa mål (Engvall, 1985), en tid och från övrig verksamhet avgränsad arbetsuppgift som genom styrning av tilldelade resurser skall nå ett bestämt mål (Engwall, 1995). Meeuwise går vidare i projektbeskrivning, nämligen utvärdering. Hon menar att krav på bestämda målsättningar och tidsramar är nog så viktigt, men man får inte glömma utvärderingens betydelse (Meeuwise, 1996). Projektledaren hade svårt att precisera vad projektverksamheten egentligen omfattar. Han berättade mer om projektarbetet som metod för vuxenlärande. Projektledaren berättade att de startade med projekt som redan från början fick en utbildningsform, där uppgifterna bröts ned i ett antal aktiviteter. Meeuwise skriver också att projekt är en förändringsprocess, där planen är egentligen är oförutsägbar. Hon tar även upp att det kan finnas dolda mål vilka inte förändras under projektarbetet. Projektledaren säger att aktiviteter planeras inom angivna tids – och resursramar för att nå ett väl definierad mål. Primära målet var att skapa möjligheter för en kvalitativ vuxenlärande.

Brolin menar att det finns flera likheter mellan projektarbete inom arbetslivet och projektarbete inom utbildningsorganisation, men när det gäller målen och slutresultat finns det några skillnader. Utbildningsorganisation är inte en vinstdrivande organisation som ser slutprodukten eller slutresultat som övergripande målen (Brolin, 2000). Projektledaren säger att för deras del är det viktigaste målen att deltagarna får bra inläring. Därför följer de deltagarnas utveckling under hela utbildningstiden. Brolin säger att inom arbetslivet är projektarbete i princip alltid lagarbete. Inom utbildningsorganisation kan det vara lagarbete, men lika gärna individuellt arbete (Brolin, 2000). Projektansvariga favoriserar grupparbete och gruppdiskussion, men deltagarna får välja om de vill göra slutrapport själv eller i grupp.

5.1.1 Projekts möjligheter

Det som ger förutsättningar för lärande i projekt, utifrån Ellström är att projekt ger upphov till problemlösning, idégenerering, diskussion, delaktighet och efterhetsutbyte. Projektarbetet fungerar som metod för problemidentifiering och problemlösning (Ellström, 1996). Projektledaren säger att deras arbete kräver att deltagarna engagerar sig, att klimatet är sådant att alla har möjlighet att lägga fram sina förslag och åsikter. Man ska i arbetet tillsammans komma fram till bästa sättet att lösa en uppgift och det finns inga färdiga mallar för hur arbetet ska gå till. Detta kräver att deltagarna är kreativa och villiga att samarbeta. Anledningen till att diskussion gynnas i projekt är att man samlar människor med olika bakgrund som ska arbeta tillsammans och gemensamt lösa olika uppgifter. Ellström skriver att delaktighet är annan förutsättning för lärande som tas upp och som främjas genom projektarbete. Det sker på så sätt att deltagarna får vara med och genomföra en förändring och de får en möjlighet att uttala sig om hur de tycker att det ska vara (Ellström, 1996). Engwall skriver att projektledaren är något av projekts nyckelfigur. Han ska vara utpräglad ledare, vara respekterad av sina medarbetare, ha initiativförmåga, kunna motivera (Engwall, 1995).

Projektledaren har stort handlingsutrymme och ett fritt spelrum inom ram för projekten han leder. Han har en högre position i organisationen och därför en större grad handlingsfrihet än de övriga. Men han kan inte ta något beslut själv som t.ex skulle påverka budgeten för projektet eller vem eller vilka som kan börja utbildningen, osv. Detta gör också att jag upplever att projekten i hög grad är styrda uppifrån, dvs. från kommunen. Andersson skrev att det inte bara är projektledare som är viktig för projekts genomförande utan även projektmedarbetarnas engagemang och deras egenskaper. Hur medarbetarna ska vara och vilken sammansättning på gruppen man ska sträva efter bör man ha i åtanke när man sätter ihop projektgrupper (Andersson, Grude & Haug, 1994). Kursledaren har vardaglig kontakt med projektledaren. Hon kan ge förslag samt diskutera om projektverksamheten. Enligt Ellström är medarbetarnas stöd speciellt viktig vid utvecklings – och förändringsarbete (Ellström, 1996). Kursledarens inflytande är särskild viktig i arbetsstimulering.

Engwall skriver att den vanligaste projektmodellen innehåller fem faser: idé, planering, projektarbete, införande, uppföljning och utvärdering (Engwall, 1995). Men, man behöver inte ta alla de punkterna när man planerar ett projektarbete. Andersson skrev att man kan välja flera punkter beror på hur detaljerad man vill att projekten ska vara. Mest generella beskrivningen är den bestående av fem principiella skeden som Hagberg & Ljung nämnde. Projektet genomförandet föregås av en eller flera faser, där arbetet bedrivs i en tillfälligt sammansatt organisation, förändringen som projektet skall resultera i beskrivs i ett mål, ett överlämnande sker i samband med att genomförandet är slut samt att avslutet sker i form av ett beslut (Hagberg & Ljung, 2000). De fem principiella skeden finns i projektet i någon form, men de är otydlig definierade. Projektledare berättade att det primära målet med deras projekt var att skapa möjligheter för vuxenlärande för att de får redskap i form av utbildning. Ansvariga valde att bedriva projektarbetet på Learning & Teaching eftersom där fanns goda möjligheter för undervisning, samt kompletta utrustningar, datarummen och andra hjälpmedel.

Ellström skriver att utformningen av vuxenutbildning bör ta hänsyn till individens vardarskunskap och vardagslärande eftersom denna bakgrund påverkar hur individen lär sig (Ellström, 1996). Enligt projektledaren är de mest användbara metoderna grupparbete och gruppdiskussion kring aktuella teman. Alla deltagarna är engagerade på något sätt. De gör en individuell arbetsindelning inom gruppen, men slutresultat gör de tillsammans. Utbildningen planeras på ett sådant vis att man går in för att ändra individens förkunskap så att tankar och handlingar hos henne ändras (Ellström, 1996). Deltagarna brukar få en arbetsuppgift i början av en vecka och resultatet presenterar de när de är färdiga, men maximalt en vecka. Då måste de bli klara med analys av temat. Deras slutresultat är i form av en rapport. En färdig rapport presenteras framför hela gruppen. Det gör gruppens ledare. Honom väljer man varje gång när ett nytt grupparbete startas Varje bearbetning av teman ser ut som ett miniprojekt. Utvärdering sker under hela terminen. Kursledaren ger en uppfattning om gruppens men också individuella engagemang i arbetet. Kursledaren utvärderar deltagarnas kunskaper, förmåga att organisera arbetet och förmåga att lösa problem, samt deltagarens förmåga att samarbeta och lära sig nya saker.

5.2. Förutsättningar för vuxenlärande

Alla respondenterna betonar vikten av att få en fungerande utbildningsform. De anser att det är viktigt att man skapar ett bra inlärningsklimat inom gruppen. Att diskutera undervisningsformer anses vara viktigt för en effektiv inlärningssituation. Det stor klart i projektplan och både projektansvariga och respondenter håller med. Ellström betonar den

gemensamma, hos lärare och studerande, synen på lärande och undervisning som det mest viktiga för ett effektivt lärande skall kunna uppstå (Ellström, 1996). Men samtidigt två respondenter tycker inte att diskutera undervisningsformerna med sin kursledare är viktigt. Ett moment som respondenterna tycker är beklagligt är att det inte finns någon naturlig kontakt mellan ämnena, så att det är svårt för de att diskutera och utveckla arbete. De pekar direkt på föreläsning som har tappat sin ursprungliga form. Två av de respondenterna tycker att de nya arbetsmetoderna är otillräckliga och det leder till att det inte finns någon enhetlig uppfattning om utbildning genom projektet. Detta innebär att ansvariga tillämpar de arbetsätt de tycker är mest effektiva och det kan leda till en vis förvirring hos deltagarna då de möter olika attityder och inställningar till kunskap och lärande hos deltagarna. Att vara intresserad av ämnen anser alla fyra respondenterna ha stor betydelse för både deras trivsel och studieresultat. Men det är inte alltid lätt att vara intresserad av det man läser med tanke på de olika omständigheter som respondenterna befinner sig i. En respondent t.ex. berättade att hon inte valde studierna som sin främsta önskvärda sysselsättning. Hon vill hellre arbeta eller syssla med något annat istället och hennes motivation att studera i dessa fall är rätt så låg. Däremot en annan respondent som har för avsikt att fortsätta studierna på högre nivå är mer motiverade, och inte att endast klara sina studier men även att lära sig för framtida studier. Newton skrev att individen måste se uppgiften som personligt värdefull. Inre motivation skattas högst eftersom den fungerar som stöd för ett självstyrt lärande (Newton, 2003).

Alla fyra respondenterna menar att personlig kontakt mellan kursledaren och de löser de flesta problem. Det är oehårt viktigt att en sådan kontakt uppstår. Det är tillfredsställande även för kursledaren att umgås med deltagarna på ett kamratlig plan, att ha förtroende för varandra, att få utbyte av erfarenheter och tankar på en vuxen nivå. Kursledarens kunskap har stor betydelse för alla mina respondenter. Kursledaren påstår att arbetsmetod är anpassad efter deltagarnas behov och att en kontinuerlig dialog föras mellan kursledaren och deltagarna. Kursledaren menar att deltagare med positiva och deltagare med negativa erfarenheter från tidigare studie har helt olika förhållningssätt till lärande. En vuxen kommer till utbildningen med tydliga, av tidigare erfarenheter, föreställningar om hur lärandet skall vara, en ganska bestämd bild av arbetet och med vissa konkreta förväntningar inför kursen. Det måste kursledare vara medveten om och vara ännu mer engagerade i utbildningen.

Två mina respondenter uppfattar dagligt grupparbete som mindre effektiv för deras inläring. De menar att det är ett misstag som ansvariga har gjort är att de inte inser att en grupp där deltagarna ligger på helt olika intellektuella och språkliga nivåer kräver ett helt annorlunda förhållningssätt. En av respondenterna berättar att under gruppdiskussion finns det några som diskuterar mer än andra. Detta ger ursprung till en del problem. De som diskuterar mest hindrar andra från att ge sig in i diskussion eller slösar bort gruppens tid. Till slut blir respondenten irriterade och får svårt att delta i grupparbetet som bara består av en dialog. Hon vet att kursledaren har svårt att hitta rätt balans mellan att å ena sidan, låta de personerna att dominera i en grupp, och å andra sidan att inte vara på deras talang. Kanske framstår det som ett alternativ att minska tid med gruppdiskussion och istället mer använda andra inlärningsmetoder.

Samtidig möjlighet till vuxenlärande utgör inget problem för projektansvarig. Han anser att de har goda möjligheter att ordna vuxnas utbildning och även att de har möjlighet att ha egna önskemål om vad de vill lära sig. Ellström skrev att ett positivt lärande resulterar i en utveckling men det måste vara i samspel med omgivningen (Ellström, 1992).

Projektarbete har en utbildningsform samt förutsättningar att deltagarna kan få en kvalitativ lärande. Lundmark skrev att om inläringssituationen erbjuder tillfälle att bearbeta inlärningsstoffet aktivt och man kan se en meningsfull innebörd i det som ska läras blir behållningen både kvalitativ och kvantitativ bättre (Lundmark, 1996). Projektledaren har en

ganska hög prioritet på utbildningens kvalitet. Varje månad drar han igång en utbildningens kvalitetsmätning där alla deltagarna varit involverad. På gemensamma mötet diskuterar de vad som är rimligt för förbättring och på vilket kunskapsnivå ligger varje deltagare. Då kan man hitta vissa svagheter som deltagare behöver uppfylla i nästa period.

Larsson menar att de ansvariga måste göra utbildningen intressant och utmanade för att den berörda individen blir engagerad. Utbildningen måste vara effektiv och tillförlitlig så att individen kan sätta den i samband med något så att individ kan nyttja den i vardagslivet. Den måste också vara relevant för den lärande personen fråga (Larsson, 1996). Mina respondenter säger att de är nöjda med utbildningen, men alla har sagt att det finns flera brister i projektverksamhet. De anser sig vara styrda av den metoden i form av gruppdiskussion.

Den intervjuade projektansvarig är väldigt inställd till vuxenutveckling, vilket är en förutsättning för att utbildningsinsatserna ska vara av någon nytta. Newton menar att motivation är beroende av vår prestation i visa situationer. Individen strävar efter framgång, vilken gör att den lärande bedömer ett ämne efter vad det kan erbjuda i form av framgångar (Newton, 2003). Personalen är välutbildade och upplever det oproblematiskt att befinna sig i en lärandesituation, men påtalar också att det finns vissa problem som till exempel att vissa deltagare har betydligt jobbigt att bli aktiv i gruppdiskussion. Newton menar att de som har ett dominerande behov av att nå resultat kommer alltså att försöka undvika uppgifter där möjligheterna till framgång är ofta enkla och erbjuder därmed inte särskild mycket i prestationsväg (a.a. 2003). Det kommer dock också att det finns en vis favorisering av gruppdiskussion från personalens sida, som somliga respondenter upplever som besvärande.

Larsson menar att det finns ett antal utbildningssystem där de har möjligt att på organiserat sätt stödja vuxenutbildning i dag. Om utbildningen ska bidra till vuxenlärande måste den för det första utmana de tolkningar som människan redan har. Detta innebär att utbildningen måste göras intressant och utmanade för den berörda individen om den ska hennes engagemang. För det andra måste utbildning för att vara effektiv, vara tillförlitlig så att individen kan sätta den i samband med något så att människan kan nyttja den i vardagslivet. Till slut måste utbildning också vara relevant för den lärande personen ifråga (Larsson, 1993). Projektledare säger att det är en färdig utbildningsform, men det finns möjligheter för ändring om deltagare har eget önskemål om hur och vad han vill lära sig och mer detta bidra till att utbildningen bli mer intressant. Ellström skrev att klara och tydliga mål för verksamheten och individens uppgifter är villkor för att individen ska känna sig säkert i sitt arbete och kunna handla på riktigt sätt. Det är en förutsättning för en effektiv lärande. Men deltagarna i en organisation måste förstå och acceptera målen (Ellström, 1996). Projektledare har en mycket aktiv syn på utbildningens kvalitet och utbildningens mål. Men samtidigt satsar han mycket på deltagarens egen engagemang och hans eller hennes fantasi som kan påverka lärande. Deltagare kan välja en vis utbildning om han eller hon har ett bra argument för detta. Effekter av utbildningen är också tydliga. Deltagare får en redskap i form av utbildning som ger honom möjligheter att på mer jämlika villkor kan återkomma in på arbetsmarknaden eller att försätta studera på andra institution.

Hård af Segerstad skriver att vi som individer har en stark vilja och behov att tillhöra en grupp som har samma mål som vi själv eller en social enhet (Hård af Segerstad, 1996). Mina respondenter har flera gemensamma saker: de är långtidsarbetslösa och de alla har samma mål, utbildning och möjlighet att återkomma på arbetet. Hård af Sagerstad skriver att en vuxenstuderande som av fri vilja valt att söka en utbildning, har givit uttryck för vilja att tillhöra en grupp som har något gemensamt.

Projektverksamheten visar sig anpassad till dessa behov vilket innebär att deltagarna kan hitta en kompetent utbildning och dokumentera sina utbildningsresultat för att kunna använda det i framtiden. Kursledare berättade att hon med sitt arbete försöker fördjupa deltagarnas kunskap

inom ett område eller en studieinriktning, samt att utveckla deltagarnas förmåga att planera och ta ansvar för sitt arbete. Hon är medveten att det fortfarande finns många fördomar när det gäller vuxen utbildning idag. Därför själv hon övertygar de deltagarna bland annat att många undersökningar och forskningar som är på gång har visat att ålderskillnader blir mindre viktiga om inläringen formas efter visa beprövade principer.

Marton menar att det objektivt sett inte finns något som styrker att inlärningsförmågan förändras över tid. Snarare är det individens mentala aktivitet, tidigare kunskaper och vad som ska läras in är faktorer som avgöras vuxnas inlärningsförmåga (Marton, 1977). Kursledaren menar att ålder inte spelar någon roll så länge är vuxen motiverad att lära sig. Därför hon ständigt arbetar för att hålla deltagarnas motivation uppe. Brist på motivation kan vara en av huvudanledningarna till att inläringen misslyckas. Dewey ser framsteg i utbildningen som ett sätt att tillägna sig förmågan att utveckla nya attityder och intresse för att skaffa sig nya erfarenheter (Dewey, 1980). Kursledaren strävar till att utveckla gruppdiskussion som vardaglig utbildningsmetod för inläring. Men deltagarna kan också söka nya vägar för att låsa sin uppgift.

Kursledare säger att problemlösning ingår i inlärningsmetod. Det ses som en viktig del av utbildning eftersom problemlösningen fordrar att man tillämpar kunskaper och principer i nya situationer och på så sätt testar och förstärker den verkliga förståelse av vad deltagarna lärt sig. Kursledaren anser därför att övningar i problemlösning är en viktig del av inlärningsmetod.

Grupparbete har en central roll i inläringen. Deltagarna som befinner sig i gruppen har möjlighet att delta i diskussion Det spelar ingen roll att visa deltagare saknar erfarenhet av grupparbete och andra har ganska mycket. Anledningen är att grupparbete ständigt engagerar alla deltagare och att alla får chans att delta i diskussion på sin egen nivå. Man kan konstatera att ovanligt med sådan inlärningsmetod är att kursledaren "tvingar" faktiskt deltagare att delta i gruppdiskussion, ofta mot deras vilja. Kursledarens motiv till att skapa en sådan inlärningsmetod är att hon vill engagera alla deltagare att bli aktiva under gruppdiskussion. Mina respondenter anser att detta inte ger de bästa förutsättningarna för fungerande utbildning. De anser att grupparbete är viktig, men inte nödvändigt för deras utbildning. Det finns dessutom inget tecken på att grupparbete är mer effektiv än de andra inlärningsmetoderna.

Både projektansvarig och kursledaren försökta vara realistiska när det gäller arbetsbalanseringen som följer av projektarbete. För att arbeta med projektorganisationen och samtidigt har kvalificerad handledning kräver hört arbete och mycket tid. Samtidigt måste man kontinuerligt följa deltagarnas kunskapsutveckling. Trots alla problem projektansvariga påstår att projektarbete har en ljus framtid.

Enligt mitt undersökningsresultat, finns det en arbetsmetod för vuxenlärande. Ansvariga strävar att deras arbetsmetod blir genomtänkt, konsekvent, systematisk, utformad efter deltagarnas behov. Ett kritiskt tänkande finns hos de deltagarna som studerar. Förutsättningen för att deltagare ska kunna ta del av utbildning kräver att utbildningen blev mer anpassad efter personer som studerar. De måste kunna se att utbildningen är motiverad för deras del och att det innebär en nytta i det fortsatta studien.

5.3 Sammanfattande kommentar

Jag måste erkänna att mitt ideografiska angreppssätt vilar på hypotesen att verkligheten är subjektiv och att det varken existerar någon sann kunskap eller några objektiva metoder för vuxenlärande. Det innebär också att mitt resultat inte blev generaliserbart. De slutsatser som jag drar på grundval av att en mindre grupp är föremål för undersökning inte medför av dessa slutsatser är applicerbara på en större population. Giltighet får alltså på så sätt en annan innebörd som i stället inriktas på att spegla källan på ett bra sätt och öka förståelsen om begreppet vuxenlärande.

Syftet med min uppsats var att med utgångspunkt från vuxnas upplevelse av sitt lärande som sker inom ramen för ett projektarbete, analyserar deras förhållandesätt till studier och lärande. Jag anser att jag i stor sätt fick svar på mitt syfte. I den empiriska studien har det framkommit lite om hur mina respondenter upplever lärande via projektarbetet. Jag känner att jag inte fick så fullständigt svar på mina intervjufrågor, även att jag tycker att min intervjuguide har funderat bra och att jag har fått grundliga svar på mina frågor. Jag känner att det fanns frågor som jag kunde gå djupare in på. Men när jag började med analys uppfattade jag att orsaken faktisk ligger i respondenternas fälluppfattning av hela projektverksamheten. Det fattas grundinformation om projektet som utbildningsform, samt orsak om varför de är där spelade stor roll. Projektansvarig också berättade mer om allmänna saker om projektet utan att direkt svara på frågor. Det kan också vara att jag i grundtanke hade att undersöka vuxenlärande. Begrepp projektet dykte bara upp och blev intressant för en undersökning. Hade jag haft mer tid och möjligheter så hade jag gärna intervjuat även någon från Kommunledningen för att få deras syn på projektarbetet.

Jag fick uppfattning att det finns visa förutsättningar för vuxenlärande på Learning & Teaching med tanke på en positiv syn på lärande hos de respondenterna och en satsning på vuxenlärande från projektansvarigas sida. När jag närmare analyserar förutsättningarna för vuxenlärande har jag kommit fram till att det finns betydliga brister i organisationsform och i inlärningsmetod. Projektansvariga använder sig i står utsträckning av gruppdiskussion för att lära deltagare i olika ämnen, utan att ta hänsyn till deltagarnas verkliga inlärningsproblem.

Alla mina respondenter har stora inlärningssvårigheter och svårighet att förstå många begrepp. Många problem uppstår när deltagare försöker definiera problemområdet. Flera deltagare har svårt att välja vilka studiestrategier som ska användas. De vill att projektverksamhet omfatta studie kring strategier för problemlösning.

Jag tror att projektansvariga måste titta på förhållanden i gruppen och skapa mer förutsättningar för aktiv diskussion som ska omfatta alla deltagare och inte bara några av dem. Detta är i sin tur grunden för att bana väg för reflektion och diskussion vilket är en förutsättning för att föra deltagarnas inläring framåt. Genom en dialog där deltagare får använda sina erfarenheter köra de fram mot ny kunskap, utvecklar de både sina förståelser och sina kunskaper. Jag tror att detta banar vägen mot ett ökad deltagarnas kunskap, men också mot ett fördjupad, kvalitativt lärande. Jag tror att i framtiden kommer att bli ännu mer olika kvalitativa utbildningar. Man får mer utrymme för att handla och analysera mer, samt att tänka mer kritiskt.

Referenslista

Alvesson, M, Deetz, S. 2000. *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*. Studentlitteratur. Lund.

Anderson, S. E, Grude, V. K & Haug, T . 1994. *Målinriktad projektstyrning* . Studentlitteratur. Lund.

Brolin, Andersson, K. 2001. *Projektarbete*. lärarboken 100p. Studentlitteratur. Lund.

Bryman, A. 2002. *Samhällsvetenskapliga metoder* Liber. Malmö.

Dewey, J. 1980. *Individ, skola och samhälle*, Pedagogiska texter av John Dewey. Natur och Kultur. Stockholm.

Ellström, P – E. 1992. *Arbete och lärande – förutsättningar och hinder för lärande i dagligt arbete*. Arbetslivsinstitut. Stockholm.

Engwall, M. 1995. *Jakten på det effektiva projektet*. Nerenius & Santerus Förlag AB. Stockholm.

Gerholm, L. 1985. *Kulturprojekt och projektkultur*. Liber förlag. Stockholm

Hagberg, B. & Ljung, A. 2000. *Projekt är människor*. Konsultförlaget. Uppsala.

Hård af Segerstad, H, Karlsson, A, Tebelius, U. 1996. *Vuxenpedagogik – att iscensätta vuxnas lärande*. Studentlitteratur Lund.

Larsson S. 1993. *Om kvalitet i kvalitativa studier*. Nordisk Pedagogik. Oslo

Lundmark, K. 1996 *Livslånga lärande – praktisk teori om lärandets ekonomi*. Nerenius & Santerius förlag. Stockholm.

Marton, F, Dall, A, G & Beaty, E. 1993. Conceptions of Learning. *International journal of educational research*.

Marton, F. Dahlgren, L., Svensson, L., & Säljo, R. 1977. *Inläring och omvärldsuppfattning*. Almqvist & Wiksell. Stockholm.

May, T. 2001. *Samhällsvetenskaplig forskning*. Studentlitteratur. Lund.

Meeuwisse, A. 1996. *Projektens dolda funktioner*, I. Sahlin (Red.) *Projektens paradoxer*. Studentlitteratur. Lund.

Newton, P, D. 2003. *Undervisa för förståelse*. Studentlitteratur. Lund.

Wallen, G. 1996. *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Studentlitteratur. Lund.

Bilaga 1

Intervjuguide

En riktad intervju med vuxna studerande på Learning & Teaching

Generell bakgrundsinformation om intervjupersoner:

- Ålder
- Yrke/erfarenhet
- Utbildning/erfarenhet

Hur fick du kontakt med projektarbetet ?

På vilken nivå läser du?

Hur stor är din grupp?

Vilken relation har du till de andra i gruppen?

Lärande och förväntningar

Vilka förväntningar önskar du kunna uppfylla genom att delta i ett projektarbete?

Hur uppfattar du grupparbete som inlärningsmetod?

Beskriv relation mellan dig och de andra i gruppen?

Hur lär du av de andra?

- exemplifiera

Hur bidrar du till lärandet i gruppen?

- vad
- när

Upplevelse av det dagliga lärandet och kontakten med kursledare

Kan du ge ett exempel eller beskriva en situation när kursledare är närvarande under hela lexikon som du betecknar som en optimal lärandesituation?

Hur upplever du din kursledare då ?

- exemplifiera

Hur ofta har du personlig kontakt med din kursledare?

- var

- varför

Genomförandet av studierna

Vad i utbildningen har varit bra genomförande av dina studier?

Vad är dåligt/mindre bra med utbildningen som du har upplevt det?

- givande

- jobbigt

- varför?

Är du nöjd med samtalet om dina studier?

Svårigheter

Tror du att det finns vissa hinder för en optimal lärandesituation i projektgruppen?

- vilka

- när

- varför

Intervjuguide för intervju med projektansvariga;

Vilken är projektets målsättning med verksamheten?

Vilken är projektets inriktning?

Antalet anställda /ansvariga i projektet?

Vilken syn har man på vuxenlärande från den projektansvarigas sida?

- Vem /vilka anordnar studier och hur gör man detta?

- Vem / vilka kommer fram till vilket det rådande utbildningsbehovet är och hur sker detta?

- Vem planerar genomförandet av grund - och gymnasieutbildning för vuxna?

- Har mycket uppmärksamma de ansvariga på studerandes dagliga lärandet?

- Viken syn har man på individuella behov vid vuxenstudier?

- Hur tar man hänsyn till dessa individuella behov?

- Vilka fördelar får man av studier för sin framtid?

- Kan du innebära några nackdelar att delta i den här utbildningen?

Bilaga 2

Kontaktbrev

Jag är en student som läser på Pedagogiska institutionen i Lund. På min sista termin skriver jag slutexamen i form av C uppsats. Jag bestämde mig för att mitt arbete skulle handla om vuxenlärande. Meningen med min uppsats är att jag vill göra en empirisk undersökning om ett projektarbete för vuxenlärande.

Jag vill gärna att i bakrundet av min empiriska undersökning står Er projektarbete. Jag funderar på att göra några intervjuer av de vuxna som studerar och två intervjuer med de anställda eller de som är kursansvariga.

Urvalet av institution har inte skett slumpmässigt. Kriterium var att det ska bli institution som använder sig av projekt som arbetsform i inläringen. På AF fick jag information om Er projektarbetet.

Jag önskar Er hjälp med att göra intervjuer och att förmedla denna kontakt med intresserad kursledare. Mina intervjuer kommer att ta ca 40 minuter. Jag vill gärna använda bandspelare vid intervjun, om inga invändningar finns.

I min färdiga rapport kommer alla intervjuer svar att vara behandlade anonymt. Jag kommer ej heller att publicera institutions namn utan Er tillåtelse.

Jag önskar att Ni tittar på min intervjuguide. Om ni har frågor eller funderingar så hör gärna av Er via e – post eller telefon. Jag vill gärna att Ni bestämmer tider till intervjuer, gärna i perioden mellan 15 till 25 april.

Jag tackar på förhand

Med vänliga hälsningar

Studerande

Malmö 2005 04 12

Amir Godusevic

E – post: papilon74@hotmail.com

Mob: 0733 33 72 40